

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

Res nova Monumenten 2015

www.resnovamonumenten.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Opmaat.....	4
1.2	Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek (2009)	4
1.3	Opbouw van het rapport	4
1.4	Bronnen en opname.....	5
1.5	Productie en regie.....	5
2	Beschrijving	6
2.1	Ligging Kasteellaan 1	6
2.2	Beschrijving Kasteellaan 1	7
2.2.1	Exterieur.....	7
2.2.2	Interieur	17
2.2.3	Tuininrichting	26
3	Verhaal van de plek	29
3.1	Kasteel Huys ter Horst	29
3.2	De bouw van de tiendschuur	31
3.3	Negentiende eeuw.....	35
3.3.1	De bebouwing	36
3.3.2	Het terrein	37
3.4	Verbouwing van de tiendschuur in 1920	42
3.5	Wijzigingen in de tweede helft van de twintigste eeuw.....	47
3.6	Recapitulatie	52

Colofon, disclaimer en lay-outwijzer

Colofon:

Opdrachtgever: De Lange Horst (contactpersoon mevr.S. Derks)

Repro's: De Lange Horst, Res nova Monumenten

© 2015 Res nova Monumenten

Op deze publicatie berust auteursrecht.

Disclaimer:

Het onderzoek van Res nova Monumenten heeft een onafhankelijk en pragmatisch karakter en is niet bedoeld voor wetenschappelijke doeleinden, maar voor besluitvormingsprocessen in het kader van beheer, behoud en ontwikkeling. Ieder onderzoek steunt wel op wetenschappelijke analyse en synthese en leidt vaak tot verrassende vondsten. De conclusies en aanbevelingen dragen het karakter van een advies, voor de opvolging waarvan Res nova Monumenten geen verantwoordelijkheid draagt.

Status rapport:

Dit rapport – versie 22-12-2015 – is definitief

Afbeelding omslag:

Foto van de voorzijde van Kasteellaan 1 te Horst

4	Waardering.....	54
4.1	Inleiding.....	54
4.2	Waardering.....	55
4.3	Waardenkaart.....	59
4.4	Waardenmatrix.....	60
4.5	Conclusie.....	73
5	Bronnen	75

1 Inleiding

1.1 Opmaat

Opdrachtschrijving

Gelegen aan de rand van Horst ligt, meteen ten oosten van de A73, de volgens de gevelankers in 1744 gebouwde voormalige tiendschuur van Kasteel Huys ter Horst. Het complex, Kasteellaan 1, is een rijksmonument, in het register ingeschreven onder nummer 22647. De opdrachtgever heeft de intentie het pand te restaureren en herbestemmen. Voorafgaand aan de planvorming, is Res nova Monumenten gevraagd een cultuur en bouwhistorisch onderzoek uit te voeren.

1.2 Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek (2009)

Het rapport is opgesteld volgens de *richtlijnen bouwhistorisch onderzoek 2009*. In deze richtlijnen wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten bouwhistorisch onderzoek:

- bouwhistorische inventarisatie: Gewoonlijk beperkt een bouwhistorische inventarisatie zich tot een beoordeling van de objecten vanaf de buitenzijde. De onderzoeker kan dan een uitspraak doen in termen van mogelijke, vermoede of zekere monumentwaarden.
- bouwhistorische opname: de bouw- en gebruiksgeschiedenis van een object (de gebouwde structuur) en brengt hij in kaart

welke elementen uit de verschillende bouwfases het object nu nog bevat. Op basis hiervan bepaalt hij een waardestelling. De diepgang van een bouwhistorische opname hangt af van de wensen en eisen van de opdrachtgever en de overheid, zoals die in het Plan van Onderzoek zijn geformuleerd. Een bouwhistorische opname op hoofdlijnen wordt ook wel een 'bouwhistorische verkenning' of 'quick scan' genoemd.

- bouwhistorische ontleding: Bij een bouwhistorische ontleding levert de bouwhistoricus een gedetailleerde documentatie van een bouwwerk of object.

Onderhavig rapport is uitgevoerd als een bouwhistorische opname.

1.3 Opbouw van het rapport

In het rapport worden de volgende onderdelen behandeld:

- Beschrijving (hoofdstuk 2)
- Verhaal van de plek (hoofdstuk 3)
- Waardenstelling (hoofdstuk 4)
- Bronnenlijst (hoofdstuk 5).

Beschrijving — In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving van het pand gegeven.

Verhaal van de plek — Hoofdstuk 3 kan worden beschouwd als een beknopte zoektocht naar het ‘verhaal van de plek’, oftewel de ‘genius loci’. Het betreft een beschrijving van de bouw- en gebruiksgeschiedenis. In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan aspecten als de situering, de (visuele) samenhang met andere objecten en de achtergronden van de bewoners en eigenaren. Daarnaast wordt, mede op verzoek van de gemeente, in het bijzonder aandacht besteed aan de ontwikkelingsgeschiedenis van de directe omgeving. Aan de hand van historisch kaart- en beeldmateriaal wordt de cultuur- en bouwhistorie inzichtelijk gemaakt.

Waardenstelling — Hoofdstuk 4 vormt de basis voor de beoordeling van toekomstige werkzaamheden aan het pand. Het geeft aan de hand van een waardenstelling en een waardenmatrix een beeld van de elementen en aspecten die het behouden en/of versterken waard zijn. Dit hoofdstuk bevat tevens een plattegrond met de behoudenswaardige structuur.

Bronnenlijst — Het rapport eindigt met een overzicht van de gebruikte literatuur, archiefstukken, beeldmateriaal en websites.

1.4 Bronnen en opname

Voor het opstellen van deze bouwhistorische opname is gebruik gemaakt van de door de opdrachtgever overhandigde

documentatie. Daarnaast is een beperkt bronnenonderzoek uitgevoerd.

Op 11 november 2015 heeft een opname ter plaatse plaatsgevonden.

1.5 Productie en regie

Dit rapport is van de hand van drs Don Rackham. Het is collegiaal getoetst door drs Margreeth Bangert.

2 Beschrijving

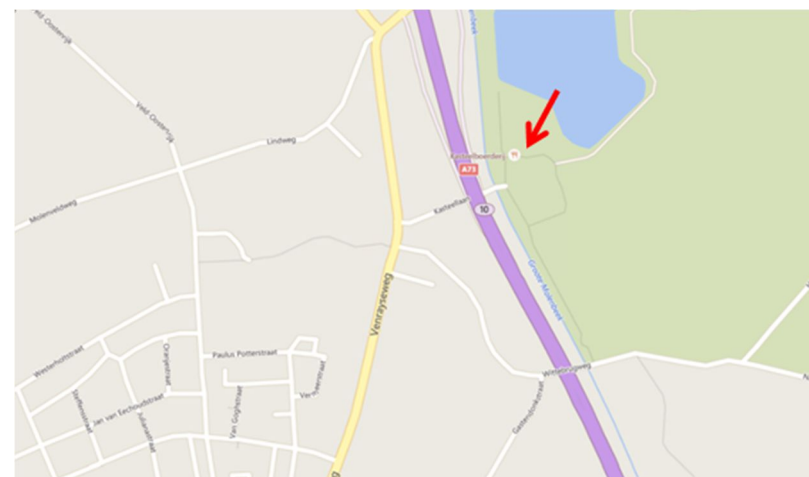
2.1 Ligging Kasteellaan 1

De voormalige tiendschuur is gelegen ten noorden van kasteel Huys ter Horst. De kasteelruïne en de schuur worden van de ten zuidwesten gelegen dorpskern van Horst gescheiden door de A73.

Ten noorden van de tiendschuur ligt een open terrein, omkaderd door opgaand groen. In dit bij de schuur horende terrein, is achter het woonhuis een kleine, besloten tuin aangelegd. Ten noorden van het kavel is een in de jaren zeventig van de twintigste eeuw ontstane vijver (grindwinning) gelegen.

Aan de oostzijde bevinden zich afwisselend percelen bos en bouwland/weiland. Het oostelijke gebied is wat betreft inrichting nog in grote mate overeenkomstig de historische opzet van het kasteeldomein. De tennisbanen zijn aangelegd op een tussen beken en stroken boomaanplant gelegen weiland.

De historische karakteristiek in de directe omgeving van de tiendschuur is in de loop van de twintigste eeuw grotendeels verdwenen.

Afb. 1 Uitsnede van de plattegrond en luchtfoto van Horst. De rode pijl geeft de locatie van Kasteellaan 1 aan.

2.2 Beschrijving Kasteellaan 1

Kasteellaan is volgens de jaarankers op de zuidelijke langgevel gebouwd in 1744. Het huidige complex omvat de oorspronkelijke schuur, met aan de noord- en westzijde enkele uitbreidingen uit de jaren twintig en zeventig van de vorige eeuw.

2.2.1 Exterieur

Plattegrond, opbouw en dak— Het complex heeft een rechthoekige, langgerekte vorm. Het pand is samengesteld uit de voormalige schuur, waartegen rond 1920 tegen de westelijke gevel een woning is geplaatst. Bij deze verlenging van het gebouw is aangesloten op de bestaande diepte van het pand en de nok- en goothoogte. Gelijktijdig is tegen het westelijke gedeelte van de achtergevel van de schuur een stal gebouwd, waarbij het dakschild verder naar beneden toe is doorgetrokken (met knik). In de jaren zeventig is deze stalvleugel in oostelijke richting verder uitgebreid met een in hout opgetrokken aanbouw.

Het pand is opgetrokken in baksteen. De voormalige tiendschuur is uitgevoerd in een kruisverband, waarbij het voegwerk was voorzien van snijvoegen en rood van kleur was (her en der nog zichtbaar). Opvallend is het verschil in baksteenkleur aan de zuid- en oostzijde: het bovenste deel van de gevels is lichter van kleur. Dit is niet zozeer een indicatie van een latere verbouwing (aan de achtergevel is het verschil niet), maar van het hanteren van een

andere partij bakstenen (mogelijk is gedurende het bouwtraject bakstenen van een andere bakoven aangevoerd, waar de stenen met een ander type klei zijn gebakken of het bakproces een afwijkende tijdsduur heeft gehad).

De stal en het woonhuis zijn opgetrokken in een wildverband, bestaande uit voornamelijk koppen. Dit rommelige metselwerk met platvolle voegen ontbeert de verfijning en het vakmanschap die bij de schuur aanwezig is. Vermoedelijk zijn de hier gehanteerde stenen afkomstig van de kort daarvoor afgebrande Hof ter Binnen.

Het dak is uitgevoerd als zadeldak, waarbij aan de oostzijde een wolfseind is geplaatst. Aan de achterzijde loopt het dakschild door tot over de aanbouwen. Ter plekke van de achtergevel van het hoofdvolume zit een knik. Het gehele dak is gedekt met rode Oudhollandse pannen. Op oude foto's zijn ook al Oudhollandse pannen zichtbaar. Vermoedelijk is het gehele dak in 1920, als de woning en stal worden gebouwd, opnieuw gedekt.

Op de nok van het woonhuis staan twee schoorstenen. Verder is aan de achterzijde een aantal zinken schoorstenen en dakdoorvoeren geplaatst en is bij de woning een drietal dakvensters aanwezig.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 2 Luchtfoto van het complex.

Tiendschuur, 1744

Stal, 1920

Woning, 1920

Uitbouw, 1980

Afb. 3 Vooraanzicht van het pand.

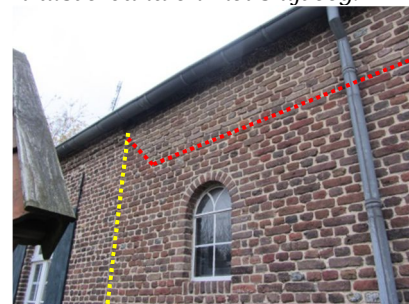
Afb. 4 Achterzijde van het pand met de uitbreidingen uit 1920 en 1980.

Afb. 5 Metselwerk tiendschuur in kruisverband en met snijvoeg.

Afb. 6 Metselwerk in wildverband bij woning uit 1920.

Afb. 7 Lijnen in het metselwerk: links wildverband uit 1920, rechts kruisverband in twee soorten baksteen uit 1744.

Afb. 8 Oudhollandse pannen op het dak.

Voorgevel (zuidwest gevel) — De zuidwestelijke langgevel is gericht op de voormalige voorhof van het kasteel. Het rechter deel wordt gevormd door de oorspronkelijke tiendschuur, het linkerdeel bestaat uit de voorgevel van het woonhuis.

De gevel van de schuur is opgetrokken in een roodpaarse baksteen. Over de gehele breedte van de gevel is te zien dat de bovenste negen rijen bakstenen een andere, meer gelere kleur hebben. Zoals beschreven op bladzijde 7 is dit niet het resultaat van een verbouwing, maar van het gebruik van een afwijkende partij bakstenen tijdens de bouw. Bij de uiteinden van de gevels is een kolom klezoren geplaatst (korte bakstenen die ervoor zorgen dat de beëindiging van de gevel wordt gevormd door hele strekken, dan wel koppen). Op meerdere plaatsen zijn nog de oorspronkelijke snijvoegen zichtbaar. Over de gehele breedte van de gevel loopt een lage cementplint.

De gevel telt drie grote poortopeningen, waartussen enkele ovale uilengaten zijn geplaatst (zogenaamde *Oeuil de boeufs*). Uiterst links bevinden zich een staldeur en een raam. De twee grote poortopeningen onder rondboog en de uilengaten zijn authentiek. Dit is bij de poorten herkenbaar aan de rij klezoren aan weerszijde van de opening. De centrale poort is een toevoeging uit de verbouwing van 1980. De rondboog is slordig opgezet en de poortopening is gerealiseerd door de in het bestaande muurvlak te zagen, met als resultaat dat de opening wordt geflankeerd door onregelmatig metselwerk (geen hele strekken of koppen, zoals bij de andere poorten).

De deur in het linker deel van de schuurgevel, is geplaatst onder een segmentboog. Ook hier ontbreken de klezoren aan weerszijde van de opening en is de wijze waarop het metselwerk is geplaatst rommelig. De deur is dan ook niet authentiek. De deur is bereikbaar via een bakstenen stoep (met bakstenen tegels). Indien de deur authentiek zou zijn geweest, zou deze op maaiveldniveau zijn uitgekomen (zal dan, gezien de functie van het gebouw als staldeur hebben gediend). Kozijn en deur zijn aangebracht in de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Het kleine venster onder rondboog, uiterst links is vermoedelijk in de jaren twintig geplaatst. Dit is herkenbaar aan de toegepaste voeg, die grover van structuur is dan de rest van het voegwerk. Het stalen venster met vorktracing is kenmerkend voor de periode 1880-1930.

De gevel telt ter plekke van de moerbalken een aantal gevelankers, bestaande uit jaarankers (1744) en staafankers. Verder zien we ter plekke van de twee grote poorten kleinere staafankers die de voormalige achterliggende stijlen waaraan de bandeuren waren gehangen, op zijn plek hielden.

De huidige invulling van de poortopeningen dateert uit 1980 en bestaat een eenvoudige kozijnen met in het boogveld een glazen bovenlicht met roedeverdeling en twee rechte, naar buiten draaiende deuren met roedeverdeling.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 9 Rechter gedeelte van de voorgevel van de schuur.

Afb. 10 Detail van een van de authentieke poortopeningen met langs de opening een rij klezoren (zie afb. ... met aanduiding klezoren)

Afb. 11 Centrale gedeelte van de voorgevel van de schuur.

Afb. 12 De in 1980 aangebrachte gevelopening.

Afb. 13 Detail van de gevel met uilengat en jaarankers.

Afb. 14 De in 1980 geplaatste deur met stoep

Afb. 15 Het linker geveldeel met stalen raam uit 1920 en grens naar woning uit 1920.

Afb. 16 Grens tussen schuur en woning. De rode pijlen geven de klezoren aan. Deze ontbreken bij de woning, waardoor de gevel 'rommelig' wordt beeindigd.

De gevel van de woning is opgetrokken in een rommelig wildverband (voornamelijk koppen) en is platvol gevoegd met een cementhoudende voeg. Op sommige plekken is zelfs geen sprake van verband en zijn er enkele koppen recht boven elkaar geplaatst. Het aanzicht van dit muurwerk is totaal anders dan het zorgvuldig opgezette metsel- en voegwerk van de schuur.

De gevel is symmetrisch van opzet met centraal in de muur de entree en aan weerszijde daarvan een raam. Alle zijn geplaatst onder een segmentboog. Onder de ramen is een rollaag aangebracht. De raamkozijnen zijn eenvoudig van opzet, zonder profileringen of kralen. Bij de deur zijn vellingen aangebracht in de stijlen en bovendorpel. De bovenlichten zijn recht afgesloten (volgen het verloop van de boog niet) en dieruits opgezet. De vlakke deur heeft een hardstenen dorpel. De bovenlichten bij de vensters zijn opgezet als klepraam. De Franse ramen worden door een roede in tweeën gedeeld. Door de aan de binnenzijde bevestigde ijzeren tralies, lijkt het of de ramen achtruits zijn. De vensters zijn voorzien van eenvoudige vlakke luiken. De rechte luiken vallen niet in de gevelopening maar liggen op het muurwerk. De luiken zijn een latere toevoeging.

De gevel heeft aan een lage cementpleister plint (doorlopend vanuit schuur) en wordt aan de bovenzijde afgesloten door een licht uitkragende baksteenlijst. Ter hoogte van de balklaag bevindt zich een rij staafankers.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 17 De voorgevel van het woonhuis.

Afb. 18 De entree onder segmentboog

Afb. 19 Detail van de voorgevel, met onder de mastgoot ietwat uitkragend metselwerk

Afb. 20 Een van de twee vensters.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Linker zijgevel (noordwest gevel) — De noordwest gevel is de kopgevel van het in 1920 gebouwde huis. We zien hier een asymmetrische opbouw, opgetrokken in een rommelig wildverband met voornamelijk koppen. Alle vensters zijn onder een segmentboog geplaatst en voorzien van een rollaag onder de onderdorpel. Links bevinden zich twee kleinere ramen van de achterliggende opkamer met daaronder twee kelderramen. De vensters hebben drieruits bovenlichten (met rechte bovendorpel) en Franse tweeruits ramen. Ook hier is bij het rechter raam traliewerk achter het venster geplaatst. De vensters op de begane grond zijn voorzien van eenvoudige vlakke luiken. De rechte luiken vallen niet in de gevelopening maar liggen op het muurwerk. De luiken zijn een latere toevoeging.

De ramen op de verdieping hebben drierruits Franse ramen. De kelderramen hebben een drierruits indeling (identiek aan bovenlichten andere ramen).

De pannen liggen hier op de dakrand, waarbij een cementzoom de ruimte tussen pannen en muur afdicht. Ter hoogte van de gordingen zijn enkele staafankers geplaatst.

De oorspronkelijke kopgevel van de schuur is en was geheel blind, gelijk aan de zuidoostelijke gevel. Op de zolder van de woning is nog het oorspronkelijke vlechtwerk zichtbaar. Hieruit is ook te herleiden dat de gevel van de tiendschuur oorspronkelijk een wolfseind had.

Afb. 21 De noordwestelijke kopgevel

Afb. 22 Detail van de noordwestelijke kopgevel

Afb. 23 Kopgevel van de voormalige tiendschuur, met vlechtwerk (zichtbaar op zolder woning).

Afb. 24 Detail van de noordwestelijke kopgevel (kelderraam)

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Rechter zijgevel (zuidoost gevel)— De zuidoost gevel maakt deel uit van het oorspronkelijke volume. De gevel is volledig blind. Het is opgetrokken in in kruisverband gemetselde baksteen en voorzien van snijvoegen (grotendeels verweerd). Het metselwerk in de top is, evenals bij de voorgevel, iets afwijkend in kleur. Zoals aangeduid wijst dit niet op een verbouwing, maar op een afwijkende partij gebruikte bakstenen bij de initiële bouw. Bij de hoeken zijn klezoren aangebracht en in de geveltop is vlechtwerk aanwezig, gelijk aan de noordwest gevel van de schuur (zichtbaar op de zolder van de woning). De gevel heeft een cementpleister plint. Er zijn diverse staafankers aangebracht.

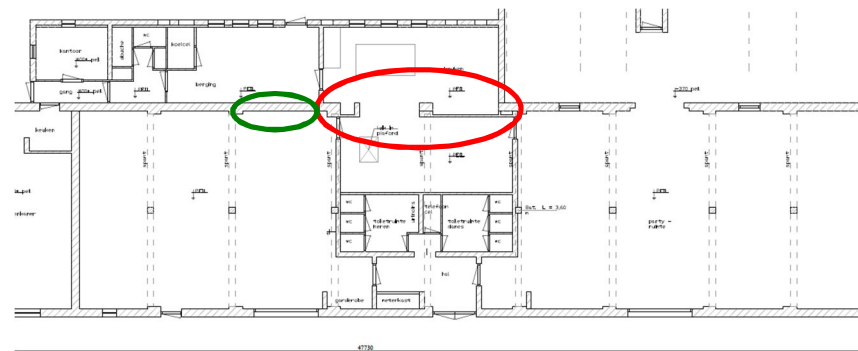

Afb. 25 De zuidoostelijke blinde gevel

Afb. 26 Detail van de rechter hoek, met klezoren en snijvoegen.

Achtergevel (noordoost gevel) — De achtergevel van de tiendschuur ligt tegenwoordig volledig inpandig. Deze gevel was van oorsprong geheel blind, met uitzondering van de twee grote poorten. Er zijn geen bouwsporen die aanduiden dat aan deze kant uilengaten hebben gezeten. De oostelijke gevel is inzichtelijk gebleven. Deze is opgetrokken in kruisverband en voorzien van klezoren, zowel op de hoek als bij de poort. Het rechter deel van de gevel is wel intact gebleven, maar gaat grotendeels verscholen achter betimmeringen. Hierbij is de oorspronkelijke poort deels dichtgemetseld (poort verkleind). Het centrale gedeelte van de gevel (in het verlengde van de 'inbouw' uit 1980) is grotendeels weggebroken. Alleen een centraal geplaatste kolom is behouden.

Afb. 27 De achtergevel is grotendeels behouden. De westelijke poort is vanaf de achterzijde dichtgetimmerd en de grootte van de doorgang is verkleind (groene cirkel). Het centrale deel van de poort is grotendeels weggebroken in 1980 (rode cirkel).

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 28 Het linker gedeelte van de achtergevel met uiterst rechts de poortopening waarin een nieuw kozijn is geplaatst en dat deels (boogveld) is afgetimmerd).

Afb. 30 De nieuw opgetrokken muren (ietwat meer naar zuiden) ter plekke van de in 1980 gemaakte doorbraken in de achtergevel.

Afb. 29 Het rechter gedeelte van de achtergevel met achter het hout de voormalige poortdoorgang en rechts het authentieke metselwerk in kruisverband.

De achtergevel van het woonhuis gaat voor een klein deel verscholen achter de in hetzelfde jaar gebouwde stal. De gevel is uitgevoerd in een rommelig wildverband (koppenverband) en is grotendeels blind. Er is een lage cementpleister plint en aan de bovenzijde wordt de gevel op eenzelfde wijze afgesloten als de voorgevel (eenvoudige ietwat uitkragende metsellijst). In de gevel bevindt zich één groot venster, geplaatst onder een segmentboog en voorzien van een rollaag aan de onderzijde. Het venster heeft een vierruits bovenlicht. Het onderlicht telt drie delen, elk met één horizontale roede. De twee uiterste delen draaien naar binnen. Ook hier is traliewerk achter de vensters geplaatst. Ter plekke van de dragende muur is een groot anker geplaatst (C-anker). Mogelijk is dit afkomstig van de in 1920 afgebrande boerderij (Hof te Binnen).

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 31 De achtergevel van het woonhuis.

De achtergevel van de in 1920 gebouwde stal, gaat deels verscholen achter een houten aanbouw. Het metselwerk is identiek aan het andere in 1920 uitgevoerde werk: rommelig wildverband, met voornamelijk koppen. Op sommige plaatsen is nauwelijks sprake van een verband en lopen de horizontale voeglijnen over een groot aantal metselrijen door. De gevel vertoont, mede door het rommelige metselverband, een groot aantal scheuren. Dit zal zijn versterkt doordat de gevel in de voormalige gracht/beek is gebouwd en er sprake van inklinking is (geweest). Zie ook hoofdstuk 3.

De gevel is in hoofdopzet kenmerkend voor een stalvolume, waarbij lage deurtjes en stalvensters elkaar afwisselen. Gelet op de hoogte van de staldeuren, was de stal bedoeld voor kleinvee. De deuropeningen zijn geplaatst onder een segmentboog. De deuren zijn uitgevoerd als opdekdeur en zijn niet authentiek. Oorspronkelijk zouden de opgeklampte deuren in de opening zijn gevallen (normale gang van zaken). De kleine stalen stalramen zijn geplaatst onder een kopse rondboog. Dergelijke stalvensters zijn kenmerkend voor de eerste decennia van de vorige eeuw. Halverwege de gevel is in 1980 een deur geplaatst. De gehele gevel is in 1980 voorzien van een achterzetwand, waardoor de ramen en deurtjes hun functie hebben verloren.

Afb. 32 De achtergevel van de stal.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 33 Het centrale deel van de achtergevel. De ramen en deurtjes zijn van binnenuit dichtgezet.

Afb. 35 Het rechterdeel van de achtergevel van de stal.

Afb. 34 Het linker deel van de achtergevel

De achterwand van de in 1980 opgetrokken aanbouw, is afgetimmerd met gepotdekselde planken. De dakoverstek wordt gedragen door een rij geschoorde rondhouten staanders. In de gevel zijn enkele grote raampartijen geplaatst. De entree is ruim een meter naar achter geplaatst, waardoor een portiek is gecreëerd

Afb. 36 Het achtergevel van het in 1980 gebouwde volume.

2.2.2 Interieur

Schuur — De tiendschuur is tot het begin van de twintigste eeuw in gebruik geweest als schuur en bestond uit een onverdeelde ruimte, zowel wat betreft plattegrond als bouwlagen. Met de aanbouw van de woning en de stal in 1920 kreeg de schuur in het westelijke gedeelte een invulling als stal. Deze invulling is in 1980 weer verwijderd. Hiervoor in de plaats werd de huidige indeling gerealiseerd, waarbij centraal in de ruimte een 'doos' werd geplaatst waarin onder andere de sanitaire ruimten werden geplaatst. Ook de aangebrachte plafonds en de afwerking (vloeren, deuren, pleisterwerk, sanitair, bars, et cetera) zijn destijds aangebracht. Het enige historische aspect van de schuur wordt gevormd door de houten constructie, bestaande uit de moerbalken, de staanders en de kap.

Zoals genoemd was de schuur van oorsprong een onverdeelde ruimte. De bandeuren gaven toegang tot de deel (twee stuks), waarbij men aan één kant binnen kon rijden en er aan de achterzijde weer uit kon rijden. Aangezien de achtergevel niet ver verwijderd was van de gracht, moet dit niet de makkelijkste uitrit zijn geweest. Aan weerszijde van de beide delen, bevonden zich de tassen, waar de oogst kon worden opgeslagen.

De moer- en dekbalken van de spanten vertonen geen inkepingen of sporen dat er sprake is geweest van een vaste vloer boven de tassen. Ook de afwezigheid van hooiluiken zou kunnen vermoeden dat er geen hooizolders zijn geweest. Mogelijk kunnen er wel

balken los op de dekbalken hebben gelegen, die men vanuit de nokhoge deel kon bevoorraden.

In 1980 is een vloer aangebracht op het westelijke en oostelijke gedeelte van de schuur. Hierbij zijn rondhouten balken op de moerbalken geplaatst. Hierop is een constructiehouten vloer gelegd die aan de onderzijde is afgewerkt met planken en vezelpanelen.

In het centrale gedeelte is het plafond ietwat lager en voorzien van een betondek (systeemplafond). De ingebouwde ruimte is als een doos in de schuur geplaatst en staat constructief los van de achttiende-eeuwse spanten.

Over de gehele lengte van de schuur is een rij staanders geplaatst. Deze rusten op bakstenen poeren. Deze poeren zijn vermoedelijk in 1980 aangebracht (vanwege inrotting onderzijde staanders). De staanders zijn voorzien van schoren. De staanders ondersteunen de gevelbrede eikenhouten moerbalken. De koppen van de moerbalken rusten op bakstenen pilasters in het muurwerk. Alle op de begane grond zichtbare houtwerk is geschilderd of gebeitst met een dekkende beits. Uitgaande van hetgeen op de zoldering zichtbaar is, is alle houtwerk uitgevoerd in eiken.

Op de moerbalken zijn de eikenhouten spanten geplaatst. De acht spanten zijn opgebouwd uit drie gebinten (zoldergebint, vlieringgebint en nokgebint). De dakconstructie is nog gaaf aanwezig en is voorzien van telmerken (Romeinse cijfers).

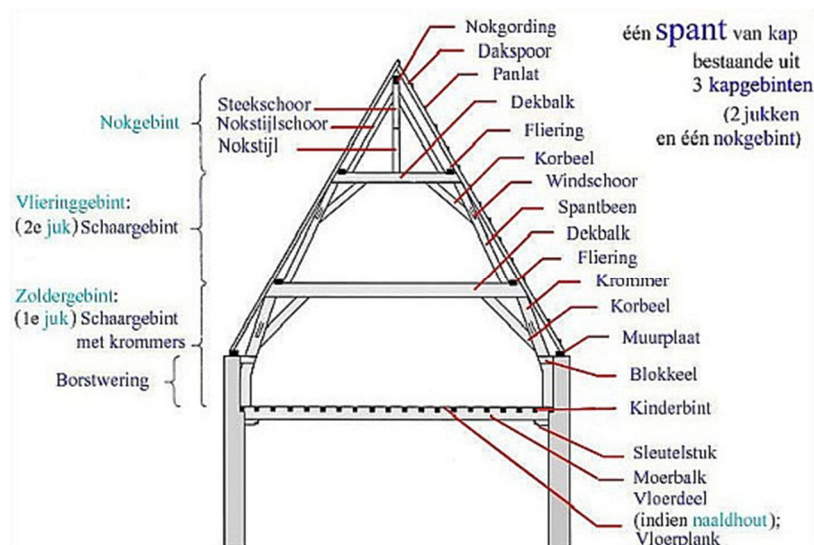

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 37 Schematische weergave van een soortgelijke kap als Kasteellaan 1 (bron: www.joostdevree.nl)

De eikenhouten gordingen liggen op de dekbalken van de gebinten en worden geschoord. Ook de rondhouten en ruw gekapte sporen zijn eiken en voor een groot deel authentiek (oorspronkelijk, een vroege vervanging of mogelijk (deels) hergebruikt van de afgebrande Hof te Binnen). Op de sporen zijn eternietplaten gelegd, een duidelijke aanwijzing dat de pannen vermoedelijk in 1980 volledig zijn verwijderd (en herlegd).

Afb. 38 Het oostelijke gedeelte van de schuur, in oostelijke richting.

Afb. 39 Het oostelijke gedeelte van de schuur, in westelijke richting.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 40 Afb. 41 Het westelijke gedeelte van de schuur, in oostelijke richting.

Afb. 43 Het noordelijke gedeelte van de in 1980 ingebouwde ruimte

Afb. 42 Het westelijke gedeelte van de schuur, in westelijke richting.

Afb. 44 De entree in het centrale gedeelte met het portaal naar de toiletten.

Afb. 45 Plafond (betonnen elementen) in het centrale gedeelte.

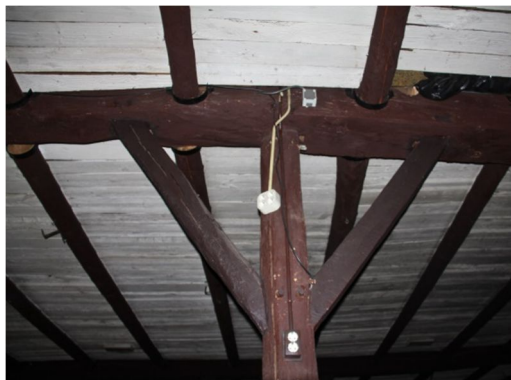
De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 46 Telmerken (III) op de moerbalk en staander in de westelijke ruimte (2e spant).

Afb. 47 Detail van een van de staanders met moerbalken en schoren.

Afb. 49 Detail van één van de spanten.

Afb. 48 De eikenhouten kapconstructie met drie gestapelde gebinten.

Afb. 50 De moerbalken in het centrale gedeelte zijn zichtbaar op de zolder (en tonen aan dat deze ook in eiken zijn uitgevoerd).

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 51 Detail van een van de spanten met telmerken (VI)

Woonhuis (1920) — Het woonhuis is gebouwd in 1920. De huidige indeling op de begane grond is in hoofdopzet in dat jaar ontstaan. De verdieping is in 1980 aanzienlijk verbouwd. Hierbij zijn ook enkele aanpassingen in de plattegrond van de begane grond doorgevoerd. Met uitzondering van de paneeldeuren, kozijnen en architraven (met art-deco deurstijlen), is er in het interieur niets dat terugvoert tot 1920.

De kelder van het woonhuis is gelegen in de noordwestelijke hoek en is bereikbaar via de haaks onder de verdiepingstrap gelegen steektrap. De kelder bestaat uit twee afzonderlijke ruimten, elk voorzien van een eigen raam. De vloer is afgesmeerd met een betonlaag, de wanden met een (grotendeels loszittende of weggevallen) cementpleister. Tussen de kinderbalken zijn

gipsplaten geplaatst. Het plafond in de noordkamer is door lekkages van de bovenliggende badkamer flink aangetast.

In de zuidelijke kamer zijn sporen dat er een opening naar boven (de opkamer) is geweest. Hier zien we in de zuidwesthoek dat er een raveling is aangebracht. Dit kan erop duiden dat hier een opening in het plafond heeft gezeten.

Afb. 52 De zuidwestelijke kelderruimte met linksboven de raveling die kan duiden op een oorspronkelijke trapopgang.

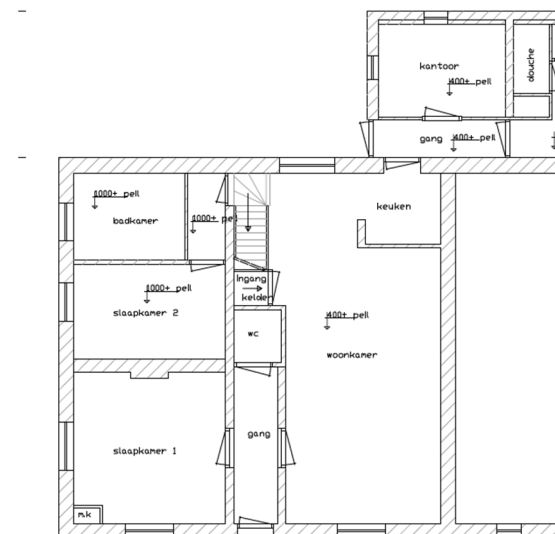
Afb. 53 De noordwestelijke kelderruimte.

Afb. 54 De toegang tot de kelder met aan de onderzijde van de trap een later aangebrachte doorgang.

Op de begane grond is de oorspronkelijke opzet voor een aanzienlijk deel nog aanwezig. Via de gang kan men de zuidwestelijke kamer (de oorspronkelijke slaapkamer) betreden, de zuidoostelijke woonkamer en het in 1980 aangebrachte toilet.

Aan de betimmering van de trap en aan de groene (saliegroen) kleur die her en der nog zichtbaar is, lijkt de locatie van de opgang authentiek. Tegen de onderzijde van de vlucht is een modernere betimmering geplaatst.

Afb. 55 Plattegrond van de begane grond

De trap is aan de onderzijde voorzien van een draai. De trap geeft ook toegang tot de opkamer. Deze is in 1980 ingedeeld in een gangetje, slaapkamer en badkamer. De woonvertrekken zijn in 1980 samengevoegd tot één grote ruimte. De keuken is in het westelijke gedeelte van de stal geplaatst (1980) en is bereikbaar via een getoogde doorgang.

De vloerafwerking, het sierstucwerk op de wanden en de gipsen en schroten plafonds zijn alle latere toevoegingen. Hetzelfde geldt voor de schouw in de woonkamer.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 56 Impressie van de woonkamer

Afb. 57 Authentieke kozijnen en deuren

Afb. 60 Keukenopstelling uit de jaren zeventig, geplaatst in het westelijke deel van het stalvolume.

Afb. 61 Latei ter plekke van de voormalige scheidingswand tussen de woonkamers.

Afb. 58 De trapopgang met rechts de opkamerdeur en links de kelderdeur.

Afb. 59 Slaapkamer op de opkamer

De indeling van de verdieping is nagenoeg geheel tot stand gekomen in 1980. Alleen de muur die de twee kamers aan de westzijde scheidt, dateert uit 1920. Ook de gehele afwerking is terug te voeren tot 1980.

De kap is samengesteld uit eikenhouten onderdelen. Op de verdieping is her en der een spantbeen zichtbaar. Op de vloering is de rest inzichtelijk. De twee spanten (schaarspanten) zijn duidelijk samengesteld uit hergebruikt materiaal. Her en der zijn inkepingen aanwezig die wijzen op een andere functie/locatie. De eikenhouten onderdelen zijn met eenvoudige keepverbindingen en bouten verbonden. Vermoedelijk zijn dit eiken elementen die

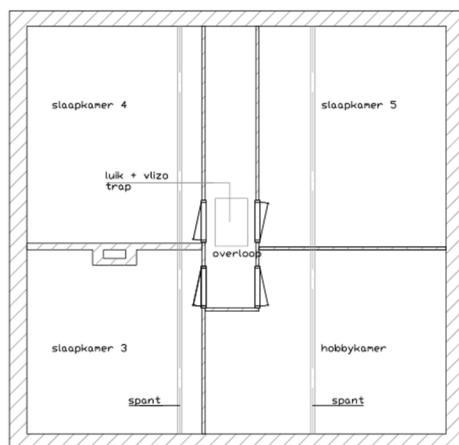

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

behouden zijn uit de in 1920 verwoeste Hof ter Binnen. Op de ruwgekapte sporen zijn eternietplaten geplaatst.

Afb. 62 Plattegrond van de verdieping van het woonhuis.

Afb. 63 De zuidoostelijke kamer.

Afb. 64 Eiken spantbeen.

Afb. 65 Het oostelijke spant. Op de achtergrond het vlechtwerk van de kopgevel van de schuur.

Afb. 66 De gang.

Stalvolume (1920) — De stal die tegen de noordelijke gevel is geplaatst, is gebouwd in 1920. In 1980 is de huidige indeling en afwerking ontstaan. Zowel wat betreft structuur als afwerking is niets meer van de oorspronkelijke situatie herkenbaar. De buitengevels zijn van binnenuit voorzien van een spouwmuur (porisosteent). Hierbij zijn alle (met uitzondering van één) gevelopeningen aan het zicht onttrokken. De ruimte is voorzien van een betonvloer. De binnenwanden zijn, evenals de nieuwe buitenschil, onafgewerkt. In sommige vertrekken zijn de wanden tot het plafond voorzien van tegelwerk (keuken). Er is een verlaagd plafond van zachtboard aangebracht. In de keuken is een kunststoffen schrotenplafond aanwezig. In het meest westelijke

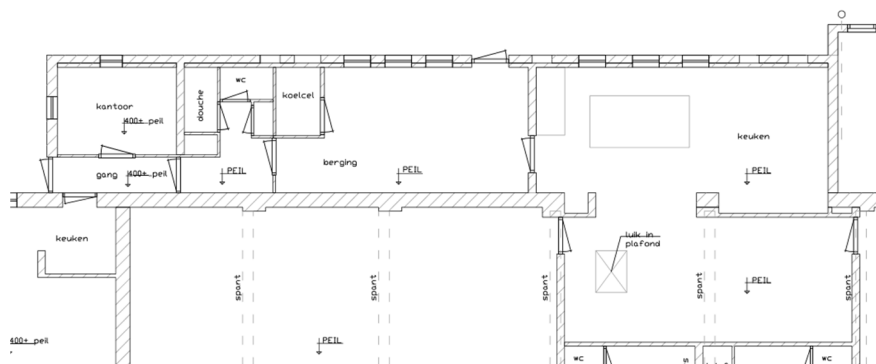

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

deel, grenzend aan de keuken van de woning, zijn enkele sanitaire vertrekken geplaatst.

Afb. 67 Plattegrond van het stalvolume.

Afb. 68 Westelijke gedeelte van de voormalige stal.

Afb. 69 Het oostelijke gedeelte van de stal, in gebruik geweest als keuken.

Afb. 70 Portaal met opgang naar de zolder.

Afb. 71 Centrale ruimte in de stal, met het enige stalvenster dat inzichtelijk is gebleven (dichtgetimmerd en voorzien van doorvoer).

Uitbreiding uit 1980 — Tegen de noordoostelijke helft van de schuur werd in 1980 een uitbreiding gerealiseerd, die bereikbaar was via de daar gelegen bandeuren. In deze ruimte is zowel het metselwerk van de schuur als de kopgevel van het stalvolume zichtbaar. In de stalgevel is nog herkenbaar dat er een staldeur en een klein venster hebben gezeten.

De ruimte onder lessenaardak wordt gedragen door een houten draagconstructie, samengesteld uit grenen rondhouten delen.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 72 Interieur van de noordoostelijke uitbouw.

Afb. 73 Interieur van de noordoostelijke uitbouw, in westelijke richting.

Afb. 74 Links de oude stalmuur en achter de schouw de stalmuur uit 1920.

2.2.3 Tuininrichting

De tiendschuur maakt historisch gezien deel uit van het gebouwenareaal van Kasteel Huys ter Horst. In het hierop volgende hoofdstuk wordt niet alleen aandacht besteed aan de ontwikkelingsgeschiedenis van het pand, maar ook van de omgeving/het landschap.

De huidige aankleding van het terrein rondom Kasteellaan 1 is het resultaat van ontwikkelingen vanaf de tweede helft van de vorige eeuw. Aan de straatzijde wordt de tiendschuur van de openbare ruimte gescheiden door een rij leibomen. Hierdoor is een onwenselijke visuele barrière ontstaan tussen de schuur en het kasteel. Bovendien is het vanuit het historische gebruik van de schuur en de aanwezigheid van de twee grote bandeuren, vreemd dat de (historische) toegang tot de twee delen van de schuur wordt geblokkeerd door bomen.

Ook de wijze waarop de beukenhagen de historische ontsluiting blokkeren, is onwenselijk.

Vóór het huis is een pad aangelegd van maaskeien, gevat in hardstenen banden (vermoedelijk hergebruikt materiaal van Hof ter Binnen). Dit pad loopt ook langs de voorgevel. De voortuin wordt begrensd door een modern houten hekwerk en haag. Vóór de schuur staat een bakstenen waterput. Deze is puur decoratief en heeft geen historische waarde (nooit een put op deze locatie geweest).

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 75 De bomen en haag die vóór de voorgevel van de schuur staan, blokkeren (visueel en fysiek) de oorspronkelijke toegangen tot de schuur.

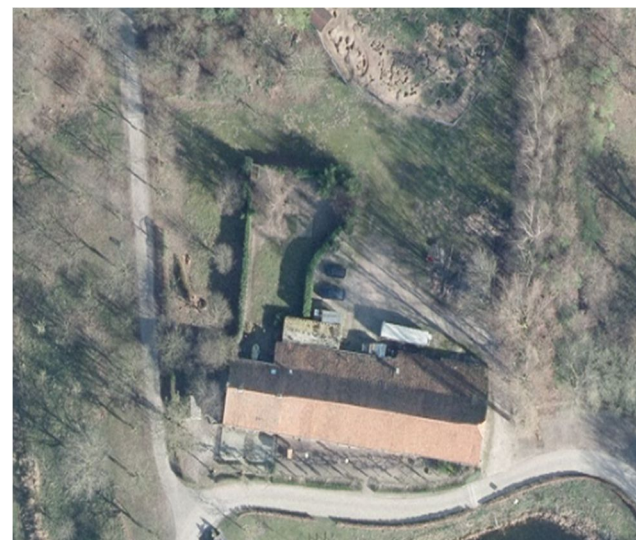

Afb. 76 Het pad vóór het huis is authentiek. De invulling van de tuin is vrij recent (witte kiezel).

Het terrein achter de schuur bestaat uit twee delen: een kleine door hoog opgaand groen omsloten privétuin voor de woning en een groot open L-vormig terrein (rondom privétuin) dat rondom wordt afgesloten door opgaande begroeiing (buiten kavel). Zowel de privétuin als het terrein van de schuur bestaat voornamelijk uit grasveld. Op het grasveld staat een enkele solitaire (fruit)boom.

Pal achter de schuur is enige semiverharding/grond (parkeren en aanvoer goederen).

Van een historische context aan de achterzijde van het pand is geen sprake (meer).

Afb. 77 Luchtfoto.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

*Afb. 78 Het terrein
achter de schuur (in
noordelijke richting.*

*Afb. 80 Het
noordwestelijke
deel van het
terrein, ten
noorden van de
privétuin (in
westelijke richting.*

*Afb. 79 Het terrein
achter de schuur
(in zuidelijke
richting.*

*Afb. 81 De tuin
achter het huis, in
noordelijke
richting.*

3 Verhaal van de plek

In dit hoofdstuk wordt in vogelvlucht aangegeven hoe de locatie zich vanaf de negentiende eeuw heeft ontwikkeld en welke wijzigingen hebben plaatsgevonden aan het pand. Voor dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van historisch kaart- en beeldmateriaal en enkele via het internet vindbare bronnen.

3.1 Kasteel Huys ter Horst

Voordat wordt ingegaan op de bouwgeschiedenis van de tiendschuur, volgt eerst een korte beschrijving van het kasteel Huys ter Horst, het historisch complex waarvan de tiendschuur deel uitmaakt.¹

De geschiedenis van het kasteel gaat ongeveer terug tot circa 1300. Destijds bestond het kasteel uit een ommuurde binnenplaats in de vorm van een vijfhoek. Deze was gebouwd op een door een gracht omringde motte. De oorspronkelijke houten gebouwen die op het ommuurde terrein waren gebouwd, werden gedurende de veertiende eeuw geleidelijk aan vervangen door stenen

exemplaren. Bovendien werd een stenen toren gebouwd. Gedurende de vijftiende eeuw werd een voorhof of voorburcht aangelegd, voorzien van een eigen gracht. Hier stonden voornamelijk de economiegebouwen van het complex, zoals stallen, bakhuis, et cetera. Men kon het kasteel destijds alleen via de voorhof betreden.

Meteen ten westen van het kasteel werd het Hof ter Binnen gebouwd (ca 1400). De hof was een apart leengoed, dat op het terrein tussen de buiten- en binnengracht was gelegen. Het kasteel was destijds alleen bereikbaar via het bezit van een andere partij. Pas in de zestiende eeuw (1565) kwamen boerderij en kasteel in de handen van één familie.

Het kasteel werd diverse malen belegerd. Deze oorlogshandelingen resulteerde telkens in aanpassingen aan het pand, bedoeld om het almaar verbeterde wapenarsenaal het hoofd te kunnen bieden. Zo werd omstreeks 1530 de ronde toren aan de zuidwest zijde en rond 1580 een versterkt bastion aan de zuidoost gebouwd. Ondanks deze aanpassingen viel het kasteel geleidelijk aan in verval.

---

¹ Voor deze paragraaf is gebruik gemaakt van: www.kasteelhuysterhorst.nl; Flokstra, M., 'De kasteelruïne van Ter Horst', in: *Castellogica*, 1996 (1-2); Hupperetz, W., *Kastelen in Limburg (1000-1800)*, Utrecht 2005.

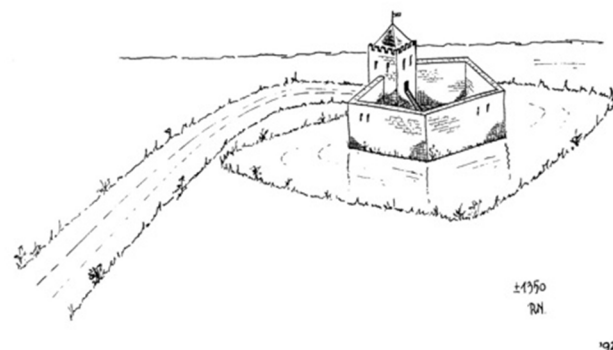

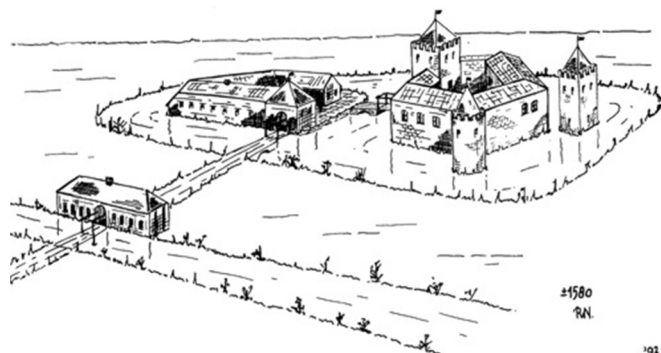
De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

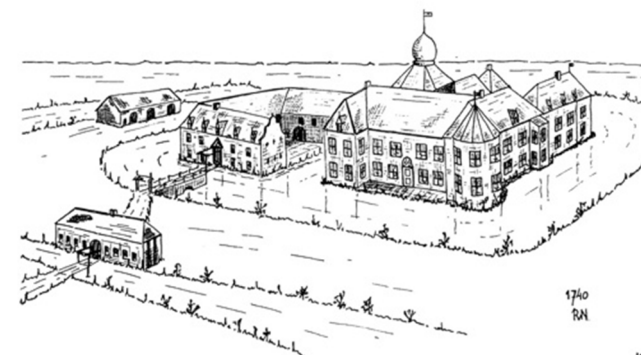
22-december-2015

Afb. 82 Kasteel
Huys ter Horst,
circa 1350²

Afb. 83 Kasteel
Huys ter Horst,
circa 1580.

Afb. 84 Kasteel
Huys ter Horst,
circa 1740³

² Afbeeldingen van ontwikkelingsgeschiedenis kasteel afkomstig van www.kasteelhuysterhorst.nl.

³ Afbeeldingen van ontwikkelingsgeschiedenis kasteel afkomstig van www.kasteelhuysterhorst.nl.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

In 1738 kwam het huis door vererving uiteindelijk in het bezit van de familie Von Fürstenberg. Clemens Lotharius von Fürstenberg liet het grootste deel van de inboedel van het huis overbrengen naar het slot Herdringen in Westfalen, waar hij resideerde. Sindsdien werd het kasteel bewoond door een rentmeester. Dit wegtrekken van de adel leidde uiteindelijk tot het verval van Huis ter Horst. Aan het eind van de eeuw werd het kasteel nog korte tijd bewoond door Frans Clemens von Fürstenberg. Hij werd als een zonderling beschouwd en de relatie tussen heer en onderdanen was allesbehalve goed. Na de Franse periode, waarin aan de heerlijke rechten van de adel een eind werd gemaakt, leefde Frans Clemens teruggetrokken op het sterk in verval rakende kasteel. Aan het begin van de negentiende eeuw was de staat van het gebouw zo slecht dat hij zijn intrek nam bij een van zijn pachters.

3.2 De bouw van de tiendschuur

In de periode waarop het kasteel langzaam in verval raakte, werd de tiendschuur gebouwd. Hoewel de heren tijdens de bouw dus niet meer op het kasteel woonachtig waren, was het goed voor hen dus duidelijk van groot economisch belang.

De tiendschuur werd, evenals de Hof ter Binnen, gebouwd op de hof tussen de buiten- en binnengracht. Zoals in de vorige paragraaf aangegeven, is de Hof ter Binnen pas in de zestiende eeuw eigendom van het kasteel geworden. Mogelijk dat de aankoop van de hof kan worden gerelateerd aan de aanleg van

een tweede grachtenstelsel, de buitengracht: men kan geen gracht aanleggen als daarmee het eigendom van een andere partij binnen de gracht viel (en de gracht over diens eigendom werd uitgegraven). Gelet op de architectuur van de nog aanwezige poort, het gebruik van een hardstenen omlijsting met kraal, is de poort in de zeventiende eeuw te plaatsen.

Afb. 85 De nog behouden poort van de Hof ter Binnen.

Vermoedelijk is de Hof te Binnen aangekocht, is daarna de tweede ring grachten aangelegd en is de Hof te Binnen dan wel verbouwd en voorzien van een poort, dan wel geheel opnieuw opgetrokken op de huidige locatie. De gracht en de Hof ter Binnen vormen

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

hiermee een aanvullende verdedigingslinie voor het kasteel. Dit uitgraven van buitengrachten wordt in de zeventiende eeuw bij een groot aantal kastelen gerealiseerd en is een reactie om het almaar grotere bereik van kanonnen: de afstand tussen kasteel en aanvallend leger werd vergroot.

De oudste afbeelding van Huys te Horst is in 1738 getekend door Jan de Beyer. De Beyer maakt deel uit van een groep topografisch tekenaars die in het begin van de achttiende eeuw een groot aantal prenten heeft opgesteld, waaronder veel weergaven van kastelen en buitenplaatsen. De tekeningen van De Beyer en zijn collega's zijn over het algemeen een waarheidsgetrouwe weergave van de toenmalige situatie en zijn om die reden een waardevolle historische bron. Op het aanzicht van Huys ter Horst zien we duidelijk het kasteel met links de voorburcht. Verder is de Hof ter Binnen te zien en de stenen brug die over de binnengracht loopt. De buitengracht is op de tekening van De Beyer niet zichtbaar. Dat deze er wel zat, is te herleiden uit het kleine bruggetje vóór de poortdoorgang van Hof ter Binnen. De Hof lijkt hier nog bescheiden van omvang te zijn. Er is sprake van een symmetrisch gebouw met in het midden de poortdoorgang. Gelet op de hier afgebeelde opzet, had het volume destijds geen agrarische functie.

Opvallend genoeg is op de plek van de volgens de jaarankers in 1744 gebouwde tiendschuur al een volume zichtbaar. Dit is zes jaar vóór de bouw van de schuur. Het lijkt er dus op dat er al vóór 1744

een gebouw op deze plek heeft gestaan. Of dit een boerderij was of alleen een schuur, is niet te herleiden.

De noordwestelijke hoek, vanaf de Hof ter Binnen tot voorbij de schuur/boerderij op de plek van de Tiendschuur, is voorzien van een windsingel van hoog opgaande bomen.

Afb. 86 Jan de Beyer, 1738. De gele pijl duidt Hof ter Binnen aan. De rode pijl een volume op de plek van de in 1744 gebouwde schuur. Dat de schuur op dezelfde plek staat als de huidige tiendschuur, is te herleiden aan de wijze waarop deze achter de stenen brug van de voorburcht is geplaatst.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Tiendschuur — Het in 1744 gebouwde volume deed dienst als tiendschuur van het kasteel. Het tiendrecht was een zakelijk recht waarbij een evenredig deel, meestal een tiende, werd geheven op de opbrengsten die werden voortgebracht op de gronden waarover men de rechten bezat. De tiendrecht kon zowel betrekking hebben op gewassen als op bijvoorbeeld vee. Om de opbrengsten uit deze tiendrechten op te slaan, werden vaak aparte schuren opgericht. Tienden speelden een belangrijke rol in de inkomsten van landheren. Uit de omvang van de schuur kan worden herleid dat het Huys ter Horst een omvangrijk aantal landerijen omvatte.

Afb. 87 Kasteellaan 1 te Horst, de tiendschuur.

De typologie van de tiendschuur is vrij eenduidig. Het betreft een groot volume, geplaatst onder een hoog opgetrokken dak. De schuren hebben geen verdiepingsvloeren. Wel werd soms boven de tas een (tijdelijke) vloer gelegd, bestaande uit rondhout dat op de moerbalken werd gelegd. De schuren hebben meestal een besloten karakter, waarbij de grote bandeuren de voornaamste gevelopeningen zijn. Deze bandeuren kunnen zowel in de kop- als langsgevel zijn geplaatst. Bij schuren met de bandeuren in de kopgevel is sprake van een langsdeel. Een voorbeeld van een tiendschuur met bandeuren in de kopgevel bevindt zich in Well.

Afb. 88 De tiendschuur te Well, 1609. Voorbeeld van een schuur met de bandeuren in de kopgevel.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Bij voorbeelden waar sprake is van bandeuren in de langsgevel, zien we dat er vaak niet één maar twee sets deuren is. De schuur had dus twee dwarsdelen, waar de boeren met hun wagens de schuur in konden rijden. De oogst werd dan op de aan weerszijde gelegen tas opgeslagen. Vanwege de functie als oogstopslag, waren er behalve de bandeuren vaak geen andere gevelopeningen.

Voorbeelden van andere tiendschuren, waarbij sprake is van (twee sets) bandeuren in de zijgevel, zijn onder andere de tiendschuur van kasteel Holzmühle te Tegelen (eind zestiende of zeventiende eeuw) en de schuur van kasteel Aerwinkel te Posterholt. Eerstgenoemde is rond 1900 voorzien van een uitbreiding tussen de twee ietwat uitkragende bandeuren en is in een later stadium nog voorzien van additionele gevelopeningen.

Afb. 89 Tiendschuur kasteel Holzmühle. Tegen de vermoedelijk zeventiende-eeuwse schuur is in een later stadium een aanbouw gerealiseerd en zijn vorige eeuw aanvullende raamopeningen geplaatst.

Afb. 90 Tiendschuur kasteel Aerwinkel. Ook hier zijn tussen de poorten en in de kopgevel aanvullende vensteropeningen geplaatst.

Gaaf behouden tiendschuren zijn zeldzaam. De tiendschuur van kasteel Huys ter Horst is een van de weinige behouden voorbeelden, die bovendien ook nog in een goede staat verkeert en waarbij de ingrepen in de gevels beperkt zijn gebleven. Een voorbeeld van een nog als schuur gebruikte tiendschuur is gelegen in Heers te België. Hier zien we een soortgelijke opzet als bij Ter Horst: een groot volume onder een zadeldak met wolfseinden, waarbij de twee bandeuren de enige gevelopeningen zijn. Ook hier is tussen de bandeuren een uitbouw gerealiseerd. Gelet op de ronde vorm, is dit waarschijnlijk een rosmolen geweest.

Afb. 91 Tiendschuur van de Herkenrodehoeve te Heers (België).

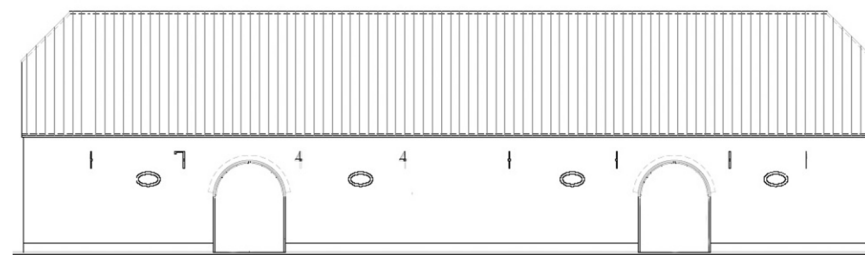
De tiendschuur van Horst was van oorsprong eenvoudig van opzet: een breed volume, geplaatst onder een hoog zadeldak met wolfseinden, waarbij in de voor- en achtergevel twee bandeuren waren geplaatst. De kopgevels waren blind en aan de voorzijde waren tussen de bandeuren enkele uilengaten aangebracht.

Ondanks deze eenvoudige opzet, is het gebouw met oog voor detail gebouwd. Dit vertaalt zich aan de klezoren die zowel op de hoeken van de gevels als rond de gevelopeningen (van de bandeuren) zijn aangebracht en doordat de toegepaste voeg was uitgevoerd als snijvoeg en was voorzien van een rode kleur (zie ook beschrijving, hoofdstuk 2).

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 92 Impressie van de oorspronkelijke opzet van de tiendschuur te Horst.

Aan het ontbreken van de klezoren bij de overige gevelopeningen, kunnen we herleiden dat de overige ramen en deuren in de oorspronkelijke tiendschuur latere toevoegingen zijn geweest. Mogelijk dat er wel een deur tussen de bandeuren heeft gezeten, vanwaar men de tas kon betreden (zoals ook bij Tegelen en Heers). Door diverse latere aanpassingen op deze locatie (zie volgende paragrafen) is dit niet meer te herleiden.

3.3 Negentiende eeuw

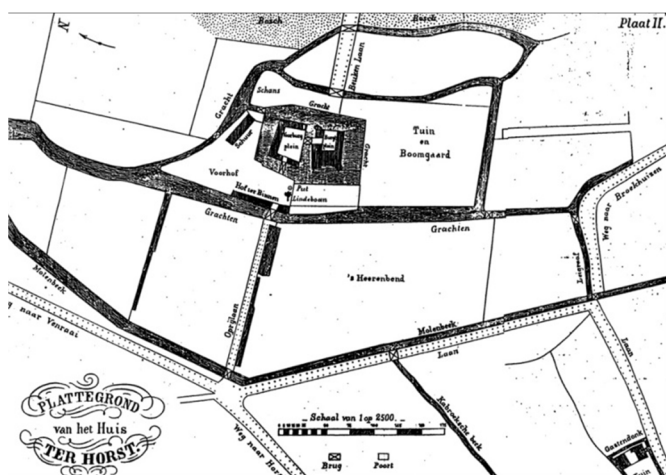
Negentiende-eeuws kaartmateriaal geeft inzicht in zowel de ontwikkelingsgeschiedenis van het pand als van de omgeving. In deze paragraaf wordt de negentiende-eeuwse situatie aan de hand van kadastrale en topografisch (militaire) kaarten inzichtelijk gemaakt.

3.3.1 De bebouwing

Op een plattegrond die is opgenomen op de website www.kasteelhuysterhorst.nl zien we een gedetailleerd beeld van het kasteel en zijn omgeving. Deze plattegrond is in 1802 opgesteld door Franse landmeters. Op deze plattegrond is de voorburcht nog aanwezig. Verder staat specifiek vermeld dat ten oosten van de Hof ter Binnen een lindeboom en een put was gelegen.

Afb. 93
Plattegrond uit
1802 Bron:
www.kasteelhuysterhorst.nl

De belangrijkste bron om inzicht te krijgen in de oude opzet van de schuur, is de kadastrale minuutkaart van 1811-1832. Deze minuutkaart en de daaraan gekoppelde oorspronkelijk

aanwijzende tafels geven onder andere informatie over de bebouwing, verkaveling, eigendom en grondgebruik.

Afb. 94 Kadastrale
minuutkaart 1811-
1832.

Op de kadastrale minuutkaart zien we het kasteel, het Hof ter Binnen en de tiendschuur. Opvallend aan de minuutkaart is dat de voorburcht ontbreekt. Deze is dus aan het begin van de negentiende eeuw volledig verdwenen. De Hof ter Binnen is aanzienlijk groter dan zichtbaar op de tekening van Jan de Beyer en omvat nu naast de poort aan de noordzijde ook een boerderij. Ten noorden van de boerderij ligt een klein gebouwtje. Dit is vermoedelijk een bakhuisje geweest.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Als we de situatie van de minuutkaart projecteren op de huidige situatie, dan is goed duidelijk hoe het huidige volume zich verhoudt tot de oorspronkelijke situatie. In de negentiende eeuw was alleen nog sprake van de tiendschuur. Deze opzet bleef tot 1920 ongewijzigd.

Afb. 95 Projectie van de minuutkaart uit 1811-1832 op een recente luchtfoto.

Afb. 96 Projectie van de minuutkaart uit 1811-1832 op een recente topografische onderlegger. We zien hier duidelijk hoe de woning en stal uit 1920, de uitbreiding uit 1980 en de houten schuurtjes buiten de contour van de tiendschuur vallen en deels met de fundering in het voormalige moeras/gracht zijn geplaatst.

3.3.2 Het terrein

Kadastrale minuutkaart 1811-1832 — Bovenstaande minuutkaart geeft een duidelijk beeld over de ruimtelijke opzet van het kasteel en zijn directe omgeving. Als we kijken naar de tiendschuur en het omliggende terrein, dan is de grootste constatering dat de schuur tussen de binnen- en buitengracht is geplaatst. De buitengracht ligt bovendien op slechts enkele meters van de achtergevel van

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

de schuur en verbreedt hier van smalle waterloop tot een vijver om naar het oosten toe weer smaller te worden en naar het zuiden af te buigen. Bovendien is meteen ten oosten van de schuur een vertakking van de gracht die dienst doet als toevoer van de binnengracht. Ten zuidoosten van de schuur lag een brug over de grachttoevoer. Een tweede brug lag ten noordwesten van de schuur. De locatie van de bruggen is op onderstaande afbeelding in rood omcirkeld.

Afb. 97 Kadastrale minuutkaart 1811-1832.

Op basis van de oorspronkelijk aanwijzende tafels kunnen we achterhalen hoe de gronden rondom de tiendschuur hebben gefungeerd. De verbreedde gracht achter de schuur staat vermeld als een moeras. De specifieke verbreding van het water hier doet vermoeden dat het een bepaalde functie (behalve gracht) heeft gehad. Wat dit precies kan zijn geweest, is onduidelijk. Het terrein tussen de grachten staat vermeld als weiland, waarbij het terrein ten oosten van de schuur in diverse bronnen als schans (onderdeel van de verdedigingswerken) wordt omschreven. Het gebied ten noorden van de buitengracht is in gebruik als weiland en bouwland.

Afb. 98 Kadastrale minuutkaart 1811-1832 met daarop aangegeven het gebruik van de rond de tiendschuur liggende gronden

 Gracht en moeras	 Bouwland
 weiland	

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

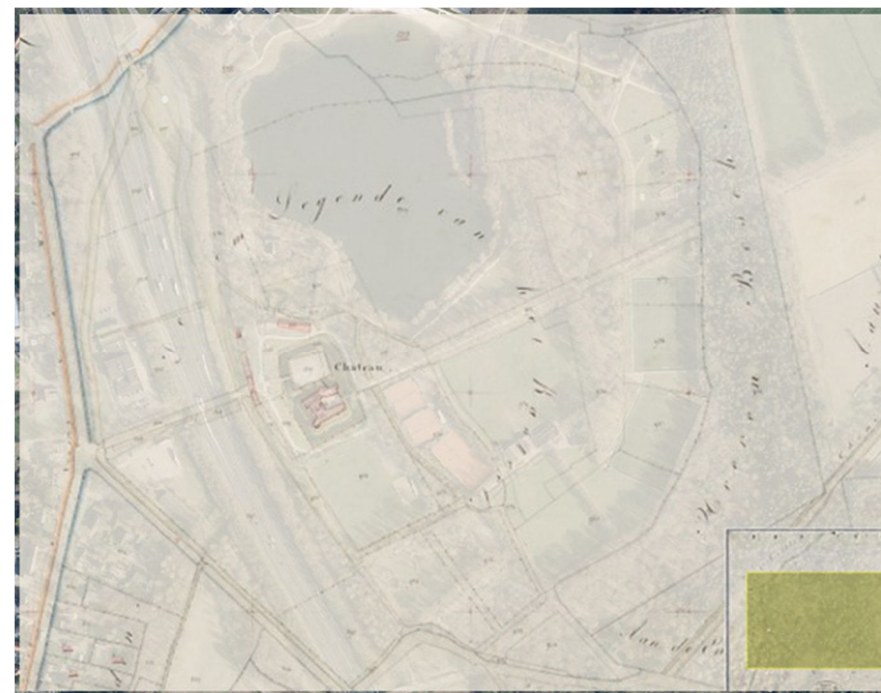

Afb. 99 Kadastrale minuutkaart 1811-1832, met daarop aangeduid het grondgebruik en het kavel dat behoort tot het eigendom van de eigenaar (begrenzing in rood aangegeven).

Op bovenstaande afbeelding is aangegeven welk gebruik het terrein had dat binnen de huidige bij de tiendschuur horende eigendom valt.

Als we kijken naar de huidige situatie van het kasteeldomein in zijn geheel ten opzichte van de huidige situatie, dan zien we dat, ondanks de aanleg van de A73 en de recreatieplassen, de historische structuur (zoals zichtbaar op de minuutkaart) nog duidelijk aanwezig en herkenbaar in het landschap is.

Dit geldt zowel voor de verkaveling als voor de aanwezigheid van structuren (zoals lanen, grachten, bomenrijen, et cetera) en het gebruik van de gronden.

Afb. 100 Projectie van de kadastrale minuutkaart 1811-1832, op een recente luchtfoto. Het overgrote deel van de historische verkaveling en structuren is nog aanwezig, dan wel herkenbaar.

Tranchotkaart 1802-1807 — De kadastrale minuutkaart is de eerste minutieus ingemeten plattegrond van Horst (en Nederland in het

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

algemeen). Niettemin is het niet de oudste plattegrond. Op de Tranchotkaart van 1802-1807 is een soortgelijke situatie zichtbaar als op de ietwat latere minuutkaart. De Tranchotkaart is een topografische plattegrond en is niet geschikt als bron op detailniveau. Panden worden vooral als icoon weergegeven. Niettemin geeft de kaart veel informatie over niet alleen de bebouwing, maar ook het landschap.

Afb. 101 Tranchotkaart 1802-1807.

Het meest opvallende is dat de voorburcht nog aanwezig is, wat erop duidt dat deze in het begin van de negentiende eeuw is verdwenen. Verder zien we hier nog niet het bakhuisje ten noorden van de boerderij. De locatie van de tiendschuur is identiek aan de minuutkaart en ook het verloop en de verbreding van de gracht achter de schuur keert hier terug. Wat betreft grondgebruik is er wel een verschil. Ten noorden van de buitengracht liggen, met uitzondering van een perceel in het noordoosten, alleen weilanden. Het terrein waarop de schuur is gelegen is hier echter grotendeels als bouwland opgetekend. Dit hoeft niet te betekenen dat er iets werd verbouwd. Het kan ook betekenen dat het braakliggend terrein is, wat aansluit op het gegeven dat zowel de boerderij als de tiendschuur hierop aansloten en dit gebied vooral een logistieke functie zal hebben gehad.

Het verschil tussen de Tranchotkaart en de minuutkaart laat dus zien dat niet alleen een aanzienlijk deel van de oorspronkelijke bebouwing verdween, maar dat ook het gebruik van de landerijen op plaatsen veranderde.

De Tranchotkaart geeft ook fraai inzicht in de aanplant. We zien dat niet alleen langs de lanen, maar ook langs de kavels en de waterwegen bomenrijen waren aangeplant. Als we inzoomen op het terrein nabij de schuur, dan zien we dat ook langs de gracht achter de schuur (aan weerszijde) bomen staan. De schuur was dus duidelijk op het zuiden, op het hof tussen de grachten gericht en was zowel fysiek als visueel van het ten noorden gelegen gebied afgezonderd.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Topografisch militaire kaart 1895 — De eerstvolgende topografische plattegrond waarop een redelijk gedetailleerde weergave van het kasteel wordt afgebeeld, is de topografisch militaire kaart van 1895.

Afb. 102 Tranchotkaart 1802-1807.

De plattegrond laat een aantal opvallende zaken zien:

- Het terrein van de voorburcht is ingericht als weiland waarop bomen zijn aangeplant
- Een weg loopt over het terrein tussen de grachten en verbindt de westelijke en oostelijke lanen. Het gedeelte vanaf de poort van Hof ter Binnen loopt licht meanderend in noordelijke richting, loopt kort langs de kopgevel van de schuur en eindigt bij het bruggetje over de gracht, ten noordwesten van de schuur. Op deze weg sluit een rechtlijnige route die voorlangs de schuur loopt (parallel aan de binnengracht) en via een oostelijke poot aansluit op de grote beukenlaan.
- De noordelijke buitengracht eindigt iets ten oosten van de schuur en is bovendien versmald
- Het terrein ten westen van de schuur is ingericht als boomgaard
- Het terrein ten noorden van de schuur en gracht is in gebruik als bouwland.

Ook hier is de tiendschuur op het zuidelijke terrein gericht, waarbij de routing op het terrein in eerste instantie aansluit op de contour van de omgrachting en niet zozeer aansluit op het verloop van de voorgevel van de schuur. Gelet op de beperkte omvang van het terrein aan de voorzijde van de schuur, zal dit vermoedelijk geen invulling met groenaanplant hebben gehad en hooguit zijn voorzien van een zand- of grindafwerking om te voorkomen dat karren in de grond zakken.

3.4 Verbouwing van de tiendschuur in 1920

Op 19 juni 1920 werd de Hof ter Binnen getroffen door een blikseminslag en brandde vrijwel volledig af. Er werd besloten om de boerderij niet opnieuw op te trekken maar om de tiendschuur uit te breiden en verbouwen tot boerderij. Bij deze werkzaamheden werd tegen de westelijke kopgevel van de schuur een woning opgetrokken en tegen de noordelijke langgevel een stal. Kijkende naar het bouw materiaal dat bij de werkzaamheden is gehanteerd, is het met grote mate van zekerheid vast te stellen dat gebruik is gemaakt van stenen en hout dat afkomstig was van de ruïne van de Hof ter Binnen:

- De gevels zijn opgetrokken in een rommelig wildverband waarbij voornamelijk koppen zijn gebruikt (waardoor het mogelijk was om zoveel mogelijk stenen te gebruiken) maar waar ook heel veel afwijkende maten zijn gebruikt (kwart of driekwart stenen).
- De kap van de woning is samengesteld uit handgekapte, hergebruikte eikenhouten onderdelen. Het gebruik van eikenhout was destijds niet meer voor de hand liggend (normaliter werd in het interbellum gebruik gemaakt van machinaal gezaagde naalddhouten onderdelen)

De detaillering die kenmerkend is voor het gevelwerk van de tiendschuur, ontbreekt volledig bij het woonhuis en de stal. Dit is overigens ook voor een deel het gevolg van het hergebruiken van oude bakstenen. Niettemin zien we aan de wijze waarop het muurwerk is opgetrokken dat het aan vakmanschap ontbrak. Op

meerdere plaatsen ontbreekt enige vorm van verband en loopt een voeg door over drie of meer rijen bakstenen.

Afb. 103 verschil in metselwerk tussen de schuur (links: kruisverband, klezoren op hoek, snijvoeg met rode kleur) en de woning (rechts: rommelig wildverband, op meerdere plekken geen verband maar rijen koppen recht boven elkaar, platvol gevoegd).

Vanuit typologisch oogpunt werd met de bouw van de woning een kenmerkende, zij het groter dan normale, langgevelboerderij met dwarsdelen gebouwd. De opzet van de woning is kenmerkend voor de periode en de regio, waarbij de entree van

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

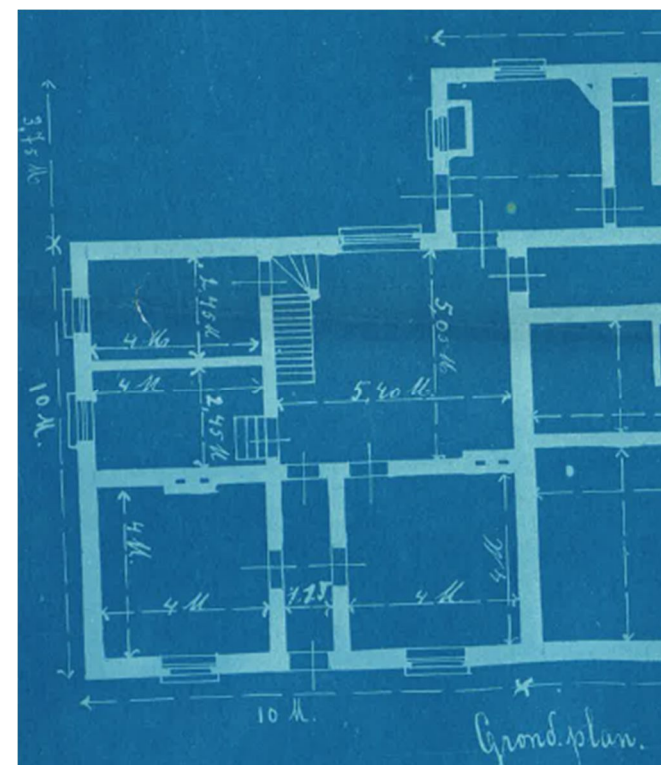
22-december-2015

de woning in de langgevel zat en aan weerszijde een venster was geplaatst. Ook het aanbrengen van een grote kelder met opkamer is typerend voor de regio en periode.

Afb. 104 Het in 1920 gebouwde woonhuis.

Uit de nieuwe situatietekening uit 1920 (gemeentearchief, inv.nr 3674), krijgen we inzicht in de oorspronkelijke opzet. Deze is in hoofdlijnen nog gelijk aan het huidige beeld. Aan weerszijde van de gang bevindt zich een kamer. Aan het eind van de gang geeft een deur toegang tot de noordoostelijke kamer.

Afb. 105
Nieuwe situatie
woonhuis,
1920 (G.A.H.
inv.nr 3674)

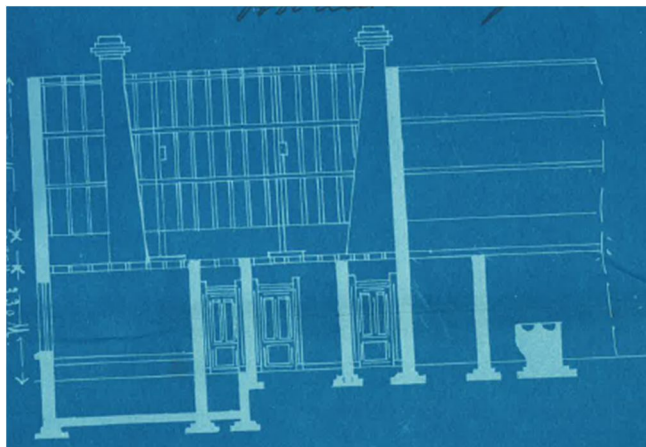
De oorspronkelijke plattegrond toont enkele verschillen met de huidige opzet:

- Er is geen toilet aanwezig. De toiletdeur gaf oorspronkelijk toegang tot de grote kamer
- De oostelijke kamers waren gescheiden, waarbij links in de muur een deur zat

- De twee opkamers waren van elkaar gescheiden en beide afzonderlijk van elkaar te betreden
- De toegang tot de keldertrap zat onder de zoldertrap
- in de noordwestelijke hoek van de grote kamer zat een deur naar de schuur (in de kopgevel van de tiendschuur)

Uit de bijgevoegde doorsneden kan verder worden afgeleid dat de nog aanwezige paneeldeuren authentiek zijn en dat de zolder geen indeling had. De deur die toegang gaf tot de zuidelijke opkamer zat op maaiveldniveau, waarbij de trap achter de deur was geplaatst. Bij de noordelijke opkamer is de situatie gelijk aan het huidige beeld. De trapopgang was voorzien van een trapbalustrade. De keldertrap bevindt zich op de huidige plek. Er is echter geen trapdeur ingetekend. Deze bevond zich aan de kopse kant (zuidzijde), onder de zoldertrap.

Afb. 106 Nieuwe situatie woonhuis, 1920. Oost-west doorsnede (G.A.H. inv.nr 3674)

De Tiendschuur

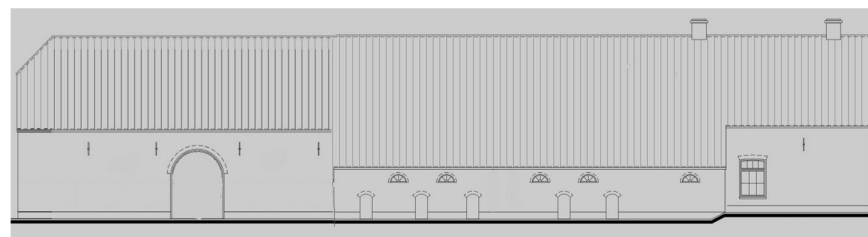
Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Afb. 107 Nieuwe situatie woonhuis, 1920. Noord-zuid doorsnede (G.A.H. inv.nr 3674)

Tegen de noordelijke gevel werd een nieuwe stal opgetrokken. In het westelijke gedeelte werd een bijkeuken en privaat voor de woning gehuisvest. De stal zelf bestond uit een lange gang langs de oude schuurgevel met daaraan grenzend een vijftal varkenshokken.

Afb. 108 Impressie situatie achtergevel 1920.

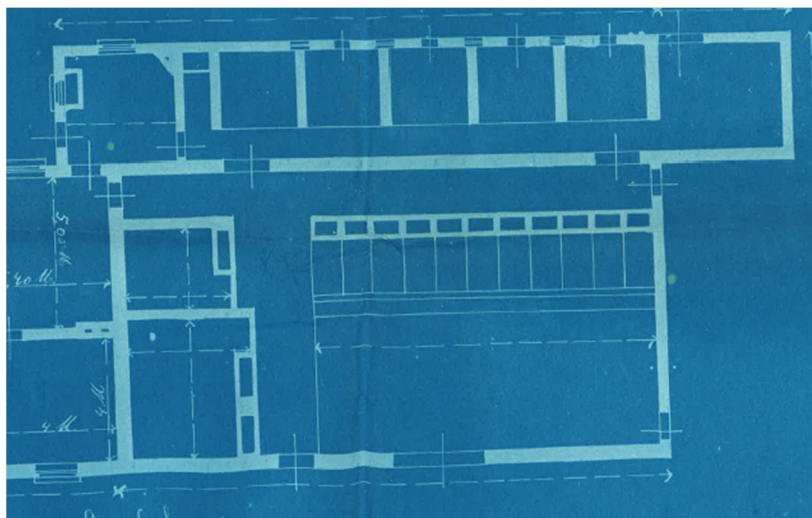

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Als we de huidige situatie vergelijken met de plattegrond uit 1920, dan zien we dat deze niet corresponderen. Op de plattegrond zien we dat het geveldeel waar de hokken achter zaten, symmetrisch van opzet was, met boven de halfhoge scheidende wandjes een venster en midden in het hok een staldeur. Verder was uiterst rechts een grotere stal opgetekend met een grotere deur (paard of koe?) en was bij de bijkeuken aan de westzijde een groot venster aangegeven. In het huidige beeld bestaat de opzet alleen uit kleine staldeuren, die met twee en drie geclusterd zijn. De vier bij de hokken horende stalramen zijn telkens ietwat schuin boven de deuren geplaatst, waarbij het meest oostelijke hok een venster in de kopgevel had. Bij de keuken is ook een stalraam geplaatst.

Afb. 109 Plattegrond van nieuwe situatie 1920 (G.A.H. inv.nr. 3674)

Het is onduidelijk of de huidige situatie daadwerkelijk zo in 1920 is uitgevoerd (en dus niet strookt met de ingediende tekeningen), of dat er in de periode 1920-1980 nog een verbouwing heeft plaatsgevonden. Aangezien het metselwerk van de achtergevel geen duidelijk verband heeft, is uit het muurwerk niet te herleiden of er werkzaamheden hebben plaatsgevonden.

Ook in het westelijke gedeelte van de schuur werden stallen ondergebracht. Direct grenzend aan de woning waren twee paardenstallen, daarnaast was er ruimte voor elf koeien die met het hoofd naar de achtergevel stonden. Langs de gevel lag een voergang en achter de koeien lag de grup. Ten zuiden hiervan lag een tweede stalruimte van circa 4,5 bij 11 meter. Deze werd gebruikt als inpandige mestvaalt of als bietenopslag. De stallen waren via een deur in de noordoostelijke hoek van de woning bereikbaar. Het aanbrengen van de stallen had ook gevolgen voor de voorgevel. Hier werd, ter plekke van de huidige linker deur, een raam met daarboven een hooiluik aangebracht. Het feit dat er een hooiluik was, wijst erop dat in de stalruimte een zoldering was aangebracht.

De linker bandeuren werden gebruikt om het vee naar binnen te leiden. Om het rechter gedeelte van de schuur toegankelijk te houden, zonder meteen de bandeuren te moeten openen, werd ter plekke van de huidige lagere doorgang onder rondboog een doorgang gerealiseerd. Deze staat niet op de tekening (buiten het opgetekende geveldeel), maar is wel op de oudste foto's zichtbaar).

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Met de aanpassingen die in 1920 werden doorgevoerd, veranderde Kasteellaan 1 van een oogtschuur in een gemengd boerenbedrijf. Omdat de aanpassingen aan de gevels van de schuur beperkt bleven, is de karakteristiek van de schuur nog wel duidelijk beleefbaar gebleven.

Afb. 110 Foto, genomen in 1965.

Een van de oudste foto's van de tiendschuur dateert uit 1965.⁴

Deze foto is representatief voor de in 1920 ontstane situatie.

Op deze foto zien we:

- De bandeuren draaien naar binnen
- De westelijke bandeur is aangepast: de boog is dichtgemetseld en er is een schuifpoort vóór geplaatst
- Tussen de bandeuren is een nieuwe lage opening aangebracht, eveneens voorzien van een schuifdeur
- Links van de westelijke bandeuren is een nieuw venster met daarboven een hooiluik zichtbaar. De roedeverdeling van het venster is gelijk aan de vensters in de woning
- Uiterst rechts van de schuur zit het nog aanwezige ijzeren stalvenster met vorktracering
- De vensters in de woning hebben nog geen luiken

Met betrekking tot het terrein zien we in de linkerbeneden hoek een onverhard pad lopen. De ruimte tussen de schuur en de woning is niet geheel vlak en is voorzien van gras.

Aanpassingen aan het terrein na de verbouwing van 1920 — De verbouwing van de schuur had ook gevolgen voor het terrein. Het pad dat op de topografisch militaire kaart van 1895 zichtbaar is en

⁴ <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/alle-afbeeldingen/detail?q=tiendschuur+horst&page=1&asset=6fb91e40-7d5c-6979-c8cd-38b05d2d145a>

kort langs de westelijke kopgevel van de schuur liep, is door de bouw van het huis verdwenen.⁵ Ook de brug over de achterliggende beek/gracht is destijds verdwenen.

Pas op de topografisch militaire kaart van 1936 is de in 1920 ontstane situatie zichtbaar

Afb. 111 Topografisch militaire kaart van 1936

⁵ De topografisch militaire kaarten uit de periode 1895-1927 geven exact hetzelfde beeld. Dat de plattegrond uit 1927 nog steeds dezelfde situatie toont, is het gevolg van de datum van opname en uitgifte van de kaart.

Op deze kaart zien we dat de weg stopt bij de voorgevel van het woonhuis. Verder stopt de gracht/beek achter de schuur ter plekke van de voormalige brug en is het terrein achter de schuur in gebruik genomen als weiland. Ten westen van de schuur is, gelijk aan de laat-negentiende-eeuwse situatie, een boomgaard ingetekend.

3.5 Wijzigingen in de tweede helft van de twintigste eeuw

Een luchtfoto, genomen in 1977 geeft enig inzicht in zowel de inrichting van het terrein achter de schuur als de schuur zelf. De weergegeven situatie is genomen kort nadat de recreatieve plassen ten noorden van het kasteel zijn uitgegraven. De binnengracht van het kasteel is nog omzoomd door hoge bomen en ook op de voorburch staan bomen. De weg rondom het kasteelterrein is aangelegd, waarmee de westelijke opgang en de grote beukenlaan aan de oostzijde met elkaar zijn verbonden. Deze weg volgt het huidige tracé. In tegenstelling tot de foto uit 1977 zijn hier duidelijk herkenbare paden naar de bandeuren en staldeuren zichtbaar. Het terrein aan de achterzijde van de schuur, de strook tussen de voormalige beek/gracht en de achtergevel staat vol met hoog opgaande begroeiing. Dit duidt erop dat de achterste bandeuren niet meer in gebruik kunnen zijn en dat het geen doorijdschuur meer is. Ook in de noordwestelijke hoek staan bomen. Ten westen van de schuur is een nieuwe weg, richting de vijvers aangelegd. Deze is hier nog niet voorzien van laanaanplant.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

De boomgaard die op de oudere topografische kaarten was afgebeeld, is verdwenen.

Het terrein achter de schuur (achter de opgaande begroeiing), ligt volledig braak en is in gebruik als weiland, waar in het midden een klein volume staat.

Als we kijken naar het gebouw zelf, dan kunnen we zien dat de westelijke bandeuren weer zijn hersteld (de schuifpoort is weg). Tussen 1920 en 1977 heeft dus nog een verbouwing plaatsgevonden.

Afb. 112 Luchtfoto's uit 1977 (bron: www.kasteelhuysterhorst.nl).

Afb. 113 Foto van Kasteellaan 1, circa 1975-1980.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Een foto van de voorgevel, die ergens aan het eind van de jaren zeventig is genomen geeft meer inzicht in de aanpassingen. Bovendien lijkt het erop dat de opgaande begroeiing die achter de schuur stond, is verdwenen. Dit houdt waarschijnlijk verband met een verbouwing die in 1980 zal plaatsvinden.

Op de foto is de herstelde linker bandeur weer goed herkenbaar. Ook de in 1920 aangebracht brede schuifpoort tussen de bandeuren is weer verwijderd en vervangen door een staldeur. Het vensters met hooiluik is ook verdwenen en er is weer een uilengat aangebracht. Beide aanpassingen zijn duidelijk herkenbaar aan de lichtere kleur van de bakstenen. Verder kunnen we hier zien dat de ramen op de begane grond van het woonhuis zijn voorzien van luiken.

Verbouwing 1980 — De huidige situatie is ontstaan tijdens de verbouwing die in 1980 heeft plaatsgevonden. Op dat moment verliest de tiendschuur haar agrarische functie en wordt deze herbestemd tot horecagelegenheid. De gevolgen voor het exterieur zijn beperkt. Ter plekke van de in 1920 gerealiseerde gevelopeningen in de zuidgevel, die later weer zijn gewijzigd, worden wederom aanpassingen gedaan:

- Tussen de bandeuren wordt een nieuwe opening onder (rommelig uitgevoerde) rondboog aangebracht
- Links van de westelijke bandeuren wordt een deur (met stoep) aangebracht

- De naar binnen draaiende bandeuren worden vervangen door puin met glazen bovenlicht en naar buiten draaiende deuren.

Tegen de achtergevel wordt aan de noordoostzijde een aanbouw met gepotdekselde gevels opgetrokken. Deze aanbouw is iets dieper dan de in 1920 gebouwde stal.

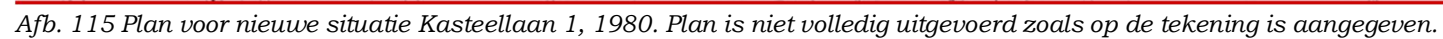

Afb. 114 Foto van Kasteellaan 1, circa 1975-1980.

22-december-2015

De nieuwe situatietekening uit 1980 laat zien dat zowel in het woonhuis als in de schuur en de stal wijzigingen zijn doorgevoerd. Een belangrijk aspect dat op de tekening is vermeld, maar niet is uitgevoerd, is het aanbrengen van bandeuren in de oostelijke kopgevel.

In het woonhuis zien we dat de huidige situatie is ontstaan. De belangrijkste ingrepen zijn:

- Het aanbrengen van een toilet in het verlengde van de gang
- Daaraan gekoppeld is het verplaatsen van de keldertrapdeur (van zuidzijde naar oostzijde trapopgang). Hierbij is een deur en kozijn hergebruikt
- De zuidelijke opkamer is niet meer afzonderlijk bereikbaar
- In de noordelijke opkamer is een gangetje met badkamer gerealiseerd
- De muur tussen de oostelijke kamers is weggebroken
- Op de verdieping is een indeling in kamers gemaakt
- De in 1920 aangebrachte deur naar de tiendschuur (noordoost hoek) is dichtgezet

De locatie van de keuken is niet als zodanig uitgevoerd, maar is destijds in de voormalige bijkeuken (in de stal) ondergebracht.

De stalvleugel wordt gebruikt als keuken en facilitaire ruimten voor de horeca. De bestaande indeling in hokken en gang wordt verwijderd en vervangen door een geheel nieuwe indeling. Alleen de muur die de keuken van de rest scheidt, blijft behouden. Er

wordt een spouwmuur gerealiseerd door poriso wanden op te trekken vóór de buitengevels. De staldeuren en -ramen dienen geen enkele functie meer, maar worden wel behouden. In de achtergevel van de stal wordt één deur aangebracht. De oorspronkelijk open kapconstructie wordt aan het oog onttrokken door een verlaagd plafond

Bij de tiendschuur wordt aan de noordelijke gevel een aantal aanpassingen gedaan:

- De westelijke opening van de bandeuren wordt verkleind
- Het centrale geveldeel wordt grotendeels weggebroken vanwege aansluiting op de nieuw ingebouwde 'doos'.

Op de tekening is zichtbaar dat er aan weerszijde van de oostelijke bandeuren een doorgang wordt uitgevoerd. Deze zijn nooit gerealiseerd.

De voornaamste ingreep was het aanbrengen van de doos in de schuur. Hierin waren de entree met garderobes, de toiletten en de keuken ondergebracht. De gehele doos was voorzien van een betonnen systeemplafond. Verder werd de gehele schuur voorzien van een verdieplingslaag, bestaande uit rondhouten balken waarop constructieplaten waren gelegd en die aan de onderzijde werden afgetimmerd met vezelpanelen en schroten.

De terreininrichting aan de vóór en achterzijde van de schuur is destijds ook ontstaan. De in 1980 ontstane situatie is tot de dag van vandaag behouden. Ook de waterput aan de voorzijde is pas aan

het eind van de vorige eeuw geplaatst. Zoals blijkt uit oude kaarten en foto's heeft hier nooit een put gezeten.

3.6 Recapitulatie

- 1744 Bouw van de tiendschuur op het terrein tussen de buiten- en binnengracht, waarbij de achtergevel op enkele meters van de buitengracht is gelegen
- 1920 Bouw van de woning en de stal, waarbij gebruik is gemaakt van materiaal afkomstig van de afgebrande Hof ter Binnen: tiendschuur wordt gemengd boerenbedrijf. In de voorgevel wordt tussen de bandeuren een poort aangebracht en links van de westelijke bandeuren wordt een venster met hooiluik geplaatst. In het westelijke deel van de schuur worden stallen gebouwd.

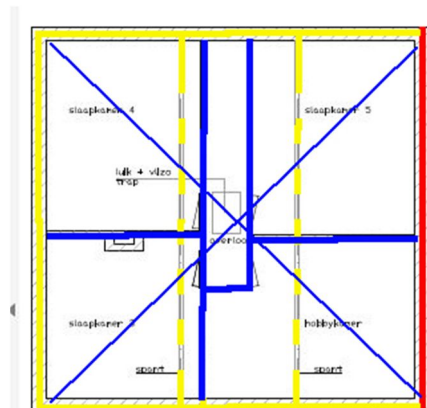
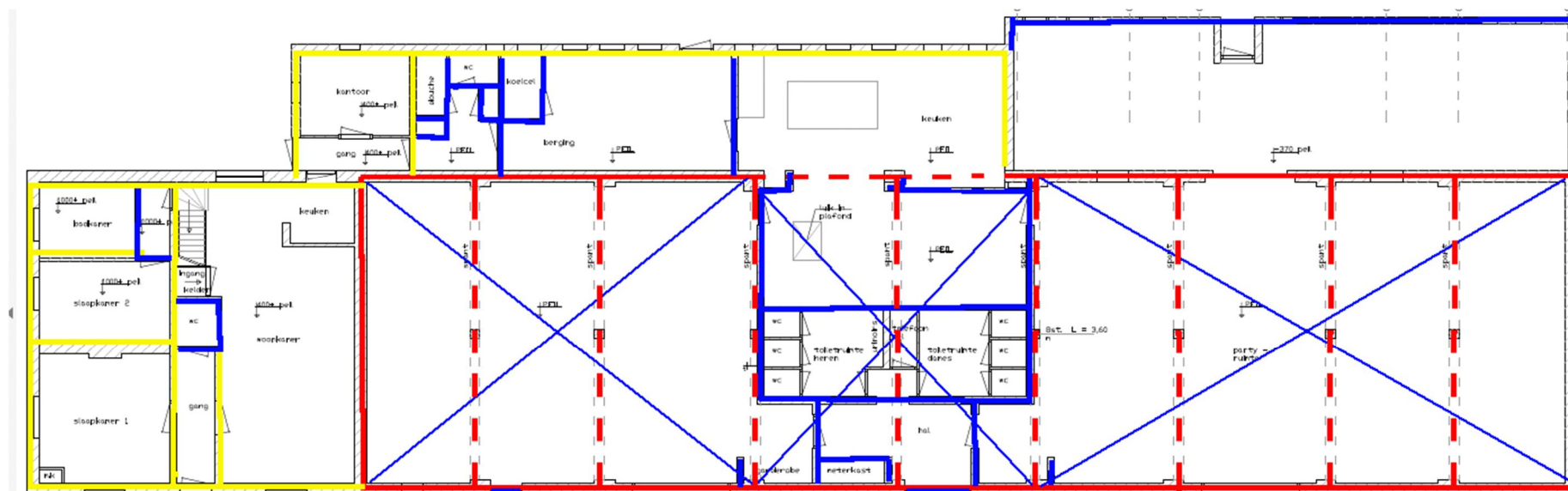
De buitengracht ten noorden van de schuur verdwijnt grotendeels, evenals de weg die pal langs de westgevel van de schuur liep en via een bruggetje over de gracht de ten noorden gelegen weilanden en landbouwgronden ontsloot

- 1920-1980 De in 1920 aangebrachte doorgangen in de zuidelijke gevel van de schuur worden weer verwijderd. Ten noorden van de schuur worden recreatieve plassen uitgebaggerd. Het terrein tussen het water en de schuur wordt gebruikt als weiland. Meteen achter de

schuur (op de strook tussen de achtergevel en de voormalige gracht) is een strook hoog opgaande begroeiing.

- 1980 De tiendschuur wordt herbestemd tot horeca. In de schuur wordt een 'doos' geplaatst, er worden verdieplingslagen aangebracht en de wanden worden gestuct. Tegen de achtergevel wordt een aanbouw gerealiseerd. De stal huisvest de spoelkeuken en opslag van de horeca. Hierbij worden enkele structurele ingrepen aan zowel schuurgevel als stalgevel uitgevoerd. In de zuidelijke gevel worden een grote entree en een kleinere doorgang aangebracht (ter plekke van voormalige doorgangen). In de woning worden enkele aanpassingen doorgevoerd. Op de verdieping worden kamers afgeschoten.

De huidige terreininrichting werd gerealiseerd

Afb. 116 Datering van de verschillende onderdelen

- 1744: gevels en muren
- 1920: gevels en muren
- 1980: gevels en muren
- 1744: moerbalken en spanten
- 1920: spanten
- X 1980 verdieplingslaag

4 Waardering

In dit hoofdstuk zijn de volgende onderdelen als resultaat van de synthese van de gegevens terug te vinden:

- de waardenstelling volgens de criteria van de Monumentenwet/verordening
- de plattegrond(en) met de behoudenswaardige structuur
- de waardenmatrix tot op detailniveau.

Een inleiding over de opzet en het doel van de waardenstelling gaat hieraan vooraf.

4.1 Inleiding

Kasteellaan 1 — Kasteellaan 1 is een rijksmonument (geregistreerd onder nummer 22647). In het kader van deze status is het van belang om inzicht te krijgen in de aanwezige bouwhistorische waarden van het pand.

Om dit belang te kunnen beoordelen hanteert de overheid voor het waarden van monumenten over het algemeen vier criteria. Deze criteria vormen ook bij het vaststellen van waarden bij een niet als monument aangewezen pand, een objectief toetsingskader. De vier criteria zijn:

- Schoonheid
- Betekenis voor de wetenschap

- Cultuur- en of bouwhistorische waarde
- Ruimtelijke of structurele samenhang⁶.

In beginsel wordt een voorgedragen object op grond van de afweging van de eerste drie criteria aangewezen tot rijks- of gemeentelijk monument. Dezelfde criteria gelden voor de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht, waarbij als aanvullend criterium het vierde is toegevoegd. Omdat de consequenties van bouw en verbouwing op de ruimtelijke context van een monument vanaf 2002 op grond van de Woningwet een punt van orde is geworden in de welstandstoets, wordt stevast ook de ruimtelijke structuur in de waardenstelling meegenomen.

Toets en belangenafweging — De genoemde kwaliteiten zullen getoetst worden om het belang te beoordelen dat met het behoud van onroerend cultuurgoed is gemoeid. Er is immers bij de omgevingsvergunning op grond van Wabo een extra toestemming (voorheen monumentenvergunning) nodig die een extra garantie biedt voor optimaal behoud van het erfgoed. Binnen de omgevingsvergunning worden alle relevante belangen die bij beheer en behoud in het geding zijn afgewogen. In de onderhavige waardenstelling – die geënt is op de genoemde

---

⁶ Monumentenwet 1988, artikel 1; model gemeentelijke monumentenverordening VNG, artikel 1.

hoofdcriteria – vindt men een overzicht van de kwaliteiten die bij de vergunningverlening getoetst moeten worden.

Subcriteria — Binnen genoemde hoofdcriteria wordt aan de hand van subcriteria, een verfijning toegepast om de uiteenlopende kwaliteiten van het complex over het voetlicht te brengen. De score wordt aangegeven met de tekens ++, +, n (neutraal) en – ter objectivering van de waarden. Overlappingsen doen zich (vanzelfsprekend) vaak voor. Dat wil zeggen dat een bepaalde kwaliteit die esthetisch hoog scoort tegelijkertijd van cultuurhistorisch belang kan zijn enzovoorts. In de onderhavige waardenstelling zijn deze ‘dubbelscores’ hooguit een enkele keer genoteerd, omdat deze algemeen tekstueel voldoende uit de verf komen en bovendien op het totaal van waarden hier tot *overkill* zouden leiden. Overigens is de waardenstelling niet uitputtend: de bedoeling ervan is de hoofdzaken van de behoudenswaardige kwaliteiten weer te geven die in de **waardenmatrix** in de volgende paragraaf tot op detailniveau worden gespecificeerd.

4.2 Waardering

Schoonheid	
<i>Toenmalige esthetica</i>	
Zakelijk agrarisch gebouw met een sobere maar verfijnde uitstraling. Ondanks de praktische functie van het pand is veel aandacht besteed aan de verschijningsvorm, wat zich uit in het metselverband, het gebruik van klezoren en het toepassen van rood gekleurde snijvoegen.	++
In tegenstelling tot de schuur, waar door middel van het metselwerk een hoge mate van verfijning is gerealiseerd, zijn de gevels bij de woning en stal uit 1920 opgetrokken in een rommelig wildverband, samengesteld uit voornamelijk koppen en reststenen (gebroken bakstenen of vanwege schade op maat gekapte stenen), waarbij de voegen platvol zijn uitgevoerd. Zeker in contrast tot de tiendschuur, is de (esthetische) kwaliteit die uitgaat van het gevelwerk zeer beperkt.	-
Betekenis voor de wetenschap	
<i>Typologie</i>	
Kasteellaan 1 is in 1744 gebouwd als de tiendschuur van kasteel Huys ter Horst. Het pand heeft een hoge typologische waarde, mede vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid	++
Met de aanpassing uit 1920 wordt de voormalige	N

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

oogstschuur gewijzigd in een gemengd agrarisch bedrijf. De aanpassingen zijn vanuit typologisch oogpunt minder interessant (ook vanwege de beperkte zeldzaamheidswaarde van gemengde agrarische bedrijven).	
De aanbouw van het woonhuis tegen de blinde kopgevel heeft geen effect op de herkenbaarheid van de tiendschuur als een grote doorijschuur.	N
Door de tegen de achtergevel gebouwde stal (en uitbouw uit 1980), is de karakteristieke opzet van een tiendschuur aan de achterzijde niet meer herkenbaar. Beide uitbouwen aan de achterzijde hebben een negatieve invloed op de historische karakteristiek van de (typologisch) zeldzame tiendschuur	-
De wijzigingen in schuur als gevolg van de herbestemming van de schuur tot horecagelegenheid zijn beperkt wat betreft aantasting van de oorspronkelijke opzet. Niettemin is er een aantal ingrijpende doorbraken gerealiseerd (met name in de achtergevel). Door het aanbrengen van een verdiepingslaag over het gehele oppervlak van de schuur, is de belevingswaarde van het pand als 'open' tiendschuur enigszins aangetast	-
De woning heeft nog steeds zijn karakteristieke opkamer met kelders. Bij Kasteellaan 1 is sprake van een bijzonder	+

opzet waarbij zowel de kelder als de opkamer bestaat uit twee afzonderlijke delen.	
Ondanks de diverse uit- en inbreidingen, is de typologie van de tiendschuur nog wel duidelijk herkenbaar. Dit uit zich met name in het behoud van de grote bandeuren en de beslotenheid van de rest van de geveldelen.	++
<i>Constructie, materiaal en techniek</i>	
De tiendschuur is opgetrokken in baksteen, gemetseld in kruisverband, voorzien van snijvoegen. Materiaalgebruik en afwerking zijn kenmerkend voor 'luxe' panden uit de betreffende periode.	++
De eikenhouten kapconstructie (spanten, moerbalken, gordingen en een groot deel van de sporen) van de tiendschuur is authentiek. De grote overspanning van de ruimte is voor de betreffende periode bijzonder te noemen.	++
Bij de woning en de stal uit 1920 is gebruik gemaakt van hergebruikt bouw materiaal. Aan de gevels vertaalt dit zich in bakstenen in alle breedtes: er is geen sprake van volle bakstenen maar van restmateriaal (delen van volledige bakstenen). Dit heeft geleid tot een rommelig aanzicht, waarbij bovendien op een groot aantal plaatsen sprake is van een gebrek aan verband: meerdere rijen voegwerk boven elkaar. De gehanteerde	n

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

bakstenen hebben dan wel enige relictwaarde (bouw materiaal van de Hof ter Binnen), de wijze waarop ze zijn ingezet heeft geresulteerd in volumes met een beperkte architectuur- en/of bouwhistorische waarde	
Hetzelfde geldt voor de schaarspanten, waarbij oude eiken elementen uit de Hof ter Binnen zijn hergebruikt (geen spanten die zijn hergebruikt, maar losse onderdelen). De elementen zijn met eenvoudige keepverbindingen en bouten in elkaar gezet. De historische waarde is ook hier (los van enige relictwaarde voor de elementen <i>an sich</i>) beperkt.	N
<i>Gaafheid en zeldzaamheid</i>	
De tiendschuur heeft een hoge zeldzaamheidswaarde. Slechts een aantal van dergelijke gebouwen is behouden. De tiendschuur is, ondanks de diverse uit- en inbreidingen nog redelijk gaaf behouden	++
De woning is typologisch van beperkte waarde. Daarnaast is, met uitzondering van enkele historische deuren en de hoofdopzet van de begane grond, sprake van een interieur dat in de huidige verschijning in 1980 is ontstaan. De zeldzaamheid en gaafheid van de woning is beperkt.	N
Het stalvolume uit 1920 heeft vanuit typologisch oogpunt een lage zeldzaamheidswaarde. Daarbij is het interieur	-

van het volume volledig verbouwd (en voorzien van een nieuwe binnenschil, waardoor er geen relatie meer is tussen interieur en gevel). Gaafheid en zeldzaamheid van de stal zijn laag.	
Cultuurhistorische waarde	
<i>Agrarisch-historisch</i>	
De tiendschuur is een grote oogtschuur waar de tienden van de kasteelheer van kasteel Huys ter Horst werden opgeslagen. De schuur is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van het kasteel (domein) en het agrarisch verleden van Horst.	++
De in 1920 ontstane gemengde boerderij heeft enige cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een voor de periode en regio kenmerkende boerderij met zowel deur van het woonhuis als bandeuren in de langgevel.	+
Ruimtelijke of structurele samenhang	
<i>Ensemble van schuur en kasteel</i>	
De tiendschuur is het enige nog gaaf behouden volume van het voormalige kasteelcomplex Huys te Horst. Als zodanig heeft het een hoge ensemblewaarde.	++

De Tiendschuur

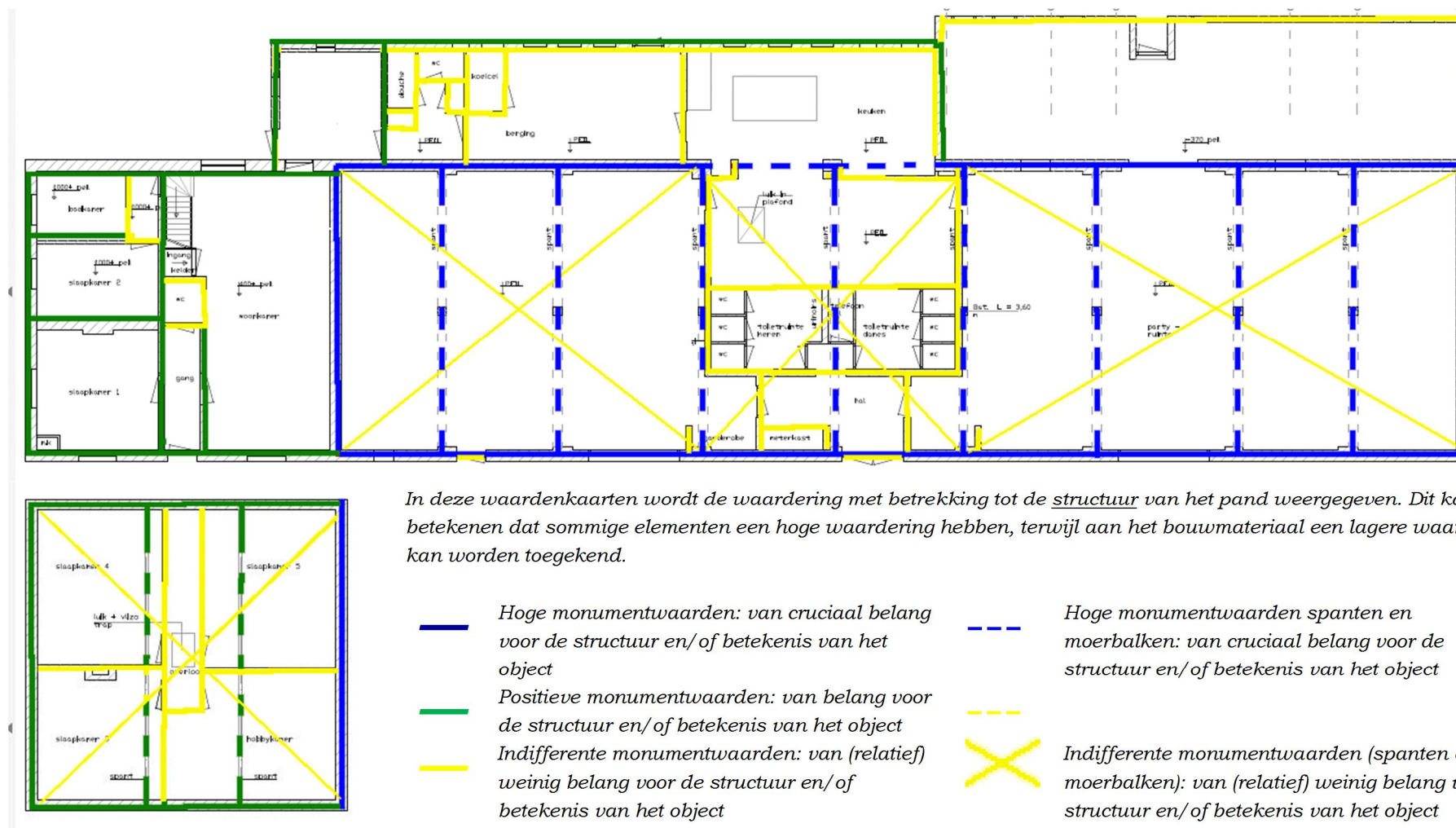
Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Door de hagen en bomenrijen die vóór de schuur zijn geplaatst, is de visuele, fysieke en historische relatie tussen tiendschuur en kasteel verstoord.	-
<i>Ensemble van tiendschuur en directe omgeving</i>	
De huidige inrichting van het terrein rondom de tiendschuur heeft geen enkele historische context. Zoals is gebleken lag oorspronkelijk pal achter de schuur een tot 'moeras' verbreedde gracht en was het terrein binnen de grachten afwisselend in gebruik als weiland (met boomgaard) en bouwgrond. Van een aanleg is nooit sprake geweest. De huidige inrichting achter het terrein is geleidelijk ontstaan na het uitbaggeren van de grote vijvers ten noorden.	-
Door de hagen en bomenrijen die vóór de schuur zijn geplaatst, wordt de oorspronkelijke toegankelijkheid van de schuur (de twee sets bandeuren) vanaf de ervoor gelegen weg teniet gedaan.	-

4.3 Waardenkaart

4.4 Waardenmatrix

Waardering — In de waardenmatrix wordt gebruik gemaakt van de volgende primaire kwalitatieve aanduidingen:

- a** Hoge monumentenwaarde: behoud en herstel
- b** Positieve waarde: aanvullen met en/of inpassen in al dan niet historische materialen, hedendaagse constructies en/of eigentijdse vormgeving
- c** Indifferente waarde: eventueel verwijderen

De aanbouw met houten gevelbekleding uit 1980 is bij deze waardenmatrix buiten beschouwing gelaten.

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
Hoofdmassa (schuur en woning)			
Dak			
Aanzien door kapconstructie	<i>Authentieke eiken kapconstructie (inclusief gordingen en sporen) schuur, bestaande uit drie gestapelde gebinten</i>	<i>Relictwaarde onderdelen kapspanten woonhuis (bouwmateriaal afkomstig van in 1920 afgebrande Hof ter Binnen)</i>	<i>Opzet schaargebinten woonhuis, samengesteld uit hergebruikt materiaal</i>
Dakvorm	<i>Zadeldak met aan oostzijde wolfseind</i>		
Dakbedekking		<i>Oudhollandse pannen, vermoedelijk huidige exemplaren uit 1920</i>	
Dakramen			<i>Drietal dakramen in noordelijk dakschild woning</i>
Goten			<i>Mastgoten, aangebracht in 1980</i>
Schoorsteen		<i>Schoorstenen op nok woonhuis (1920)</i>	<i>Diverse schoorstenen en dakdoorvoeren op noordelijk schild (1980)</i>
Gevels			
Voorgevel (zuidwest gevel)			
Ritmiek gevel	<i>Tiendschuur: nagenoeg blinde gevel met twee grote bandeuren en uilengaten</i>	<i>Karakteristieke symmetrische opzet voorgevel woonhuis, met centraal de entree</i>	<i>Gevelopeningen in gevel schuur uit 1980</i>
Materiaalgebruik gevel	<i>Tiendschuur: baksteen in kruisverband</i>	<i>Cementpleister plint</i>	<i>Woonhuis: hergebruikte bakstenen in verschillende formaten (vooral</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
	<i>Tiendschuur: klezoren op hoeken en rond poortopeningen</i> <i>Tiendschuur: snijvoegen met rood pigment</i>		<i>koppen en kleiner) in een rommelig wildverband met her en der nauwelijks verband</i> <i>Woonhuis: platvolle voeg</i>
Ornamentiek	<i>Tiendschuur: rondbogen boven poorten:</i>	<i>Eenvoudige uitkragende lijst onder dakrand woonhuis</i> <i>Woonhuis: segmentbogen</i>	<i>Rommelig uitgevoerde rondboog boven entree uit 1980</i>
Kozijnen, ramen en deuren		<i>Authentieke ramen en deurkozijn woonhuis</i> <i>Tiendschuur: stalen raam onder rondboog uiterst links (1920): enige relict dat er een tijd een stal in de schuur is geweest)</i>	<i>Tiendschuur: invulling bandeuren</i> <i>Tiendschuur: overige deuren</i> <i>Woonhuis: traliewerk achter kozijnen</i> <i>Woonhuis: voordeur</i> <i>Woonhuis: luiken (na 1965)</i>
Overige	<i>Tiendschuur: jaar- en staafankers</i>	<i>Staafankers woning (vermoedelijk hergebruikt)</i>	
Achtergevel (noordoost)			
Ritmiek gevel	<i>Tiendschuur: bandeuren met grote blinde gevelvlakken</i>	<i>Woonhuis: één centraal breed venster</i>	<i>Doorbraken ter plekke van 'doos' uit 1980</i> <i>Verkleinde westelijke poortopening</i>
Materiaalgebruik gevel	<i>Tiendschuur: baksteen in kruisverband</i>	<i>Cementpleister plint</i>	<i>Woonhuis: hergebruikte bakstenen in verschillende formaten (vooral</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
	<i>Tiendschuur: klezoren op hoeken en rond poortopeningen</i> <i>Tiendschuur: snijvoegen met rood pigment</i>		<i>koppen en kleiner) in een rommelig wildverband met her en der nauwelijks verband</i> <i>Tiendschuur: sporen witsel uiterst rechts</i> <i>Tiendschuur: houten betimmering ter plekke van westelijke poortopening</i> <i>Woonhuis: platvolle voeg</i>
Ornamentiek	<i>Tiendschuur: rondbogen boven poorten:</i>	<i>Woonhuis: segmentboog</i>	
Kozijnen, ramen en deuren		<i>Woonhuis: authentiek raamkozijn</i>	<i>Invulling boogveld oostelijke poortdoorgang</i>
Overige	<i>Tiendschuur: staafankers</i>	<i>Staafankers woning (vermoedelijk hergebruikt)</i>	
Rechter zijgevel (zuidoost)			
Ritmiek gevel	<i>Blinde gevel</i>	<i>Cementpleister plint</i>	
Materiaalgebruik gevel	<i>Baksteen in kruisverband</i> <i>Klezoren op hoeken en rond poortopeningen</i> <i>Snijvoegen met rood pigment</i>		
Ornamentiek	<i>Vlechtingen in geveltop</i>		
Overige	<i>Staafankers</i>		

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
Linker zijgevel (noordwest))			
Ritmiek gevel		<i>Karakteristieke asymmetrische indeling met links twee kelder- en opkamer vensters</i>	
Materiaalgebruik gevel		<i>Cementpleister plint</i>	<i>Hergebruikte bakstenen in verschillende formaten (vooral koppen en kleiner) in een rommelig wildverband met her en der nauwelijks verband</i>
Ornamentiek		<i>Segmentbogen</i>	
Kozijnen, ramen en deuren		<i>Authentieke kozijnen</i>	<i>Traliewerk achter kozijnen</i>
Overige		<i>Staaftankers (vermoedelijk hergebruikt)</i>	<i>Luiken (na 1965)</i>
Interieur tiendschuur			
Structuur			<i>Oorspronkelijk één open ruimte: belevingswaarde beperkt door combinatie inbouw en plafonds (beide 1980)</i> <i>Ingebouwde 'doos', inclusief alle onderdelen daarvan</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
Constructie	<i>Moerbalken, gestut door geschoorde staanders</i> <i>Kapconstructie zolder (zie eerste punt matrix: 'aanzien van kapconstructie')</i>		<i>Bakstenen poeren (1980)</i>
Vloeren			<i>Betonvloer</i> <i>Tegelvloeren in 'doos'</i>
Muren			<i>Grof aangebracht stucwerk</i> <i>Tegels in 'doos'</i>
Plafonds			<i>Rondhouten balklaag met vezelpanelen en schroten (1980)</i> <i>Vlakke plafonds in 'doos'</i>
Binnendeuren en kozijnen			<i>Deuren in 'doos'(1980)</i>
Sanitair			<i>Toiletten en wasbassins: 1980</i>
Overige			<i>Diverse inpandige dakjes en bars: 1980</i>
Interieur woonhuis			
Kelder			
Structuur		<i>Twee kelderruimtes</i>	

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
Vloeren			<i>Betonvloer</i>
Muren			<i>Cementpleister</i>
Plafonds			<i>Kinderbalken waartussen plaatwerk</i>
Begane grond			
Structuur		<i>Hoofdstructuur grotendeels behouden</i>	<i>Toiletruimte (1980)</i> <i>Opsplitsing noordelijke opkamer (1980)</i> <i>Wegbreken muur tussen oostelijke kamers (1980)</i>
Vloeren			<i>Vloerbedekking</i> <i>Tegels</i>
Muren			<i>Vlak stucwerk</i> <i>Tegels toilet en badkamer</i>
Plafonds			<i>Schrootjes</i>
Binnendeuren en kozijnen		<i>Paneeldeuren, kozijnen en art deco architraven (deels hergebruikt)</i>	<i>Overige vlakken kozijnen en vlakke deuren</i>
Hang- en sluitwerk			<i>1980</i>
Stookplaatsen		<i>Locatie rookkanaal zuidwestelijke kamer en stookplaats zuidoostelijke kamer</i>	<i>Schouw en orientatie schouw zuidoost kamer</i>
Trap		<i>Verdiepingstrap</i>	<i>Locatie toegang tot keldertrap (voorheen deur aan zuidzijde)</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Onderdeel	Hoog	Positief	Indifferent
		<i>Keldertrap</i>	<i>trapombouw)</i>
Sanitair			<i>Wc en badkamer 1980</i>
Verdieping			
Structuur			<i>Indeling in kamers: 1980</i> <i>Zoldering: 1980</i>
		<i>Relictwaarde onderdelen kapspanten woonhuis (bouwmateriaal afkomstig van in 1920 afgebrande Hof ter Binnen)</i>	<i>Omtimmerde dekbalken kapconstructie</i>
Vloeren			<i>Vloerbedekking</i>
Muren			<i>Vlak stucwerk</i>
Plafonds			<i>Schrootjes</i>
Binnendeuren en kozijnen			<i>Vlakke kozijnen en vlakke deuren</i>
Hang- en sluitwerk			<i>1980</i>
Stookplaatsen		<i>Locatie rookkanalen</i>	

Noordwest volume (stal)			
Dak			
Aanzien door kapconstructie: niet zichtbaar door verlaagd plafond			
Dakvorm		<i>Lessenaardak (doorgetrokken dakschild hoofdvolume)</i>	
Dakbedekking		<i>Rode Oudhollandse pannen (1920)</i>	
Goten			<i>Mastgoten</i>
Overige			<i>Diverse schoorstenen en dakdoorvoeren 1980</i>
Achtergevel (noordoost)			
Ritmiek gevel		<i>Stalgevel met afwisselend staldeurtjes (kleinvee) en halfronde stalramen</i>	<i>Gevelhoge deur, centraal tegen de gevel: 1980</i> <i>Diverse houten aanbouwen tegen de gevel: 1980 en later</i>
Materiaalgebruik gevel			<i>Hergebruikte bakstenen in verschillende formaten (vooral koppen en kleiner) in een rommelig wildverband met her en der nauwelijks verband. Groot aantal scheuren en zettingen</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

			<i>Platvolle voeg</i>
Kozijnen, ramen en deuren		<i>Stalen stalraampjes</i>	<i>Staldeurtjes zijn niet authentiek (oorspronkelijk zouden ze in de opening vallen)</i> <i>Staldeurtjes en raampjes hebben geen functie vanwege poriso voorzetwand interieur</i> <i>Grote deur uit 1980</i>
Rechter zijgevel (noordwest)			
Ritmiek gevel		<i>Voorzien van staldeur en -raam</i>	
Materiaalgebruik gevel		<i>Cemenpleister plint</i>	<i>Hergebruikte bakstenen in verschillende formaten (vooral koppen en kleiner) in een rommelig wildverband met her en der nauwelijks verband.</i> <i>Platvolle voeg</i>
Kozijnen, ramen en deuren		<i>Stalen venster met vorktracering</i>	<i>Deur en rolluik</i>
Linker zijgevel (zuidoost): zichtbaar vanuit aanbouw 1980			

Ritmiek gevel			<i>Blind (bouwsporen staldeur en – raam)</i>
Materiaalgebruik gevel			<i>Hergebruikte bakstenen in verschillende formaten (vooral koppen en kleiner) in een rommelig wildverband met her en der nauwelijks verband.</i> <i>Platvolle voeg</i>
Interieur			
Structuur		<i>Keuken woonhuis van oorsprong al bij woning betrokken</i>	<i>Indeling stal ontstaan in 1980</i>
Vloeren			<i>Beton</i> <i>Tegels</i>
Muren			<i>Geschilderde poriso</i> <i>Tegels</i>
Plafonds			<i>Verlaagd board plafond</i> <i>Kunststof schroten</i>
Binnendeuren en kozijnen			<i>Alle deuren en kozijnen 1980</i>
Hang- en sluitwerk			<i>1980</i>
Overige			<i>Keuken, koelcel, sanitair etc 1980 of later</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Terrein			
Hierbij is alleen gekeken naar het terrein dat tot de schuur behoort			
Hoofdopzet			<i>Wat betreft opzet/ indeling van het terrein is er geen enkele relatie tot de historische situatie</i>
Paden en wegen		<i>Pad naar en vóór woonhuis, bestaande uit maaskeien en (hergebruikte) hardstenen banden: 1920</i>	
Hagen			<i>De hagen vóór het complex zijn geplaatst na 1980</i> <i>De hagen vóór de schuur 'blokkeren' de oorspronkelijke opgangen naar de bandeuren</i>
Bomen			<i>Alle bomen rond het terrein (oost en noord) en op het terrein (solitaire bomen) aangeplant na 1980, met geen historische context</i> <i>De bomen vóór de schuur, 'blokkeren' de oorspronkelijke opgangen naar de bandeuren</i>
Waterpartijen			<i>Geen relictten meer naar voormalige gracht</i>

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

			<i>Diverse houten schuurtjes tegen achtergevel schuur</i>
Overige			<i>Waterput, na 1980</i> <i>Hekwerk voor huis, na 1980</i>

4.5 Conclusie

Bebouwing — Op basis van bovengenoemde waardenstelling, waardenkaart en waardenmatrix (met als onderbouwing de beschrijving en het *verhaal van de plek*) kunnen we de conclusie trekken dat de tiendschuur in zijn huidige verschijningsvorm nog representatief is voor de oorspronkelijke opzet.

Vanuit typologisch oogpunt heeft de achttiende-eeuwse tiendschuur een hoge bouw- en architectuurhistorische waarde en bovendien een hoge zeldzaamheidswaarde.

De belevingswaarde van de tiendschuur *an sich* wordt wel enigszins verstoord door later ingrepen. Aan de achterzijde is de belevingswaarde van het volume als een tiendschuur teniet gedaan door de aanbouw van de stal (1920) en de aanbouw uit 1980. De poortopeningen zijn inpandig wel behouden.

Het interieur van de tiendschuur is ontstaan in 1980 (indeling en afwerking). Oorspronkelijk zal het één onverdeelde ruimte zijn geweest. Door (de wijze) waarop invulling is gegeven aan de tiendschuur, is de oorspronkelijke belevingswaarde van een hoge open ruimte verdwenen.

De werkzaamheden van 1920 vertegenwoordigen de verandering van het pand van een oogstschuur naar een gemengd boerenbedrijf. Deze uitbreidingen hebben enige cultuurhistorische

waarde als voorbeeld van een voor de periode karakteristieke boerderij, maar zijn vanuit architectuurhistorisch oogpunt van een minder hoge waarde. Daarnaast is de zeldzaamheidswaarde als een boerderij uit de jaren twintig beperkt. *An sich* heeft de woning nog wel enige architectuurhistorische waarde vanwege de gaaf behouden gevelopzet. Bovendien heeft de plaatsing tegen de blinde kopgevel van de schuur geen consequenties gehad voor de belevingswaarde van de tiendschuur.

De wijze waarop de volumes zijn opgetrokken zijn vanuit een bouwhistorisch oogpunt van beperkte waarde. Er is gebruikt van restpartijen baksteen (beschadigde stenen die al dan niet op maat zijn gemaakt) die zonder een duidelijk verband (en soms zonder verband) zijn opgetrokken. Dit steekt juist naast de fraai uitgevoerde gevels van de tiendschuur (met haar kruisverband met klezoren en rode snijvoegen) sterk af: de aanbouwen voelen als een secundaire aanvulling. Daarbij komt dat zowel de woning als de stal in 1980 aanzienlijk zijn verbouwd (in het interieur), waardoor de historische karakteristiek niet (stal) of beperkt (woonhuis) beleefbaar is.

Terrein — Uit het onderzoek is naar voor gekomen dat de huidige terreininrichting vrij recent is (na 1980) en heeft geen enkele relatie tot de historische situatie. De wijze waarop invulling is gegeven aan de smalle strook vóór de schuur, sluit niet aan bij de oorspronkelijke

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

functie en gevelopzet van de schuur: de leibomen en hagen 'blokkeren' de historische toegang tot de bandeuren. Oorspronkelijk lag pal achter de schuur een tot 'moeras' verbreedde gracht (de achtergevel van de stal en aanbouw uit 1980 staan met het fundament in de voormalige gracht). De tiendschuur was gebouwd tussen de buiten- en de binnengracht van het kasteel. Dit terrein was gedurende de eeuwen (voor zover zichtbaar op oude kaarten) in gebruik als weiland of bouwland (verkeersruimte). Er zal geen sprake zijn geweest van een inrichting in de vorm van een (moes)tuin of perken. Wel is in de negentiende eeuw een boomgaard aangelegd ten westen van de schuur.

Op oude foto's zien we, pal achter de schuur, opgaande begroeiing. Deze lag op de smalle strook tussen de gevel en de voormalige gracht. Deze aanplant is pas ontstaan/aangelegd nadat de schuur deel ging uitmaken van een gemengd bedrijf (de noordelijke bandeuren werden niet meer gebruikt).

Het terrein ten noorden van de voormalige gracht was van oorsprong agrarisch gebied, zowel landbouw als weiland.

De inrichting in de nabijheid van de stal had dus een zeer pragmatisch opzet en was gericht op het agrarisch gebruik. Aangezien het hier een schuur betrof ligt het ook niet voor de hand dat hier een tuinaanleg zou zijn geweest. Deze zou veel eerder nabij de Hof ter Binnen hebben gelegen.

5 Bronnen

- Archieftekeningen van Kasteellaan 1, aangeleverd door architect.
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- Flokstra, M., 'De kasteelruïne van Ter Horst', in: *Castellogica*, 1996 (1-2);
- Gemeentearchief Horst
- http://www.limburg.nl/Beleid/Kunst_en_Cultuur/Natuurlijk_Cultuur/Cultuurhistorische_Waardenkaart
- Hupperetz, W. et al, *Kastelen in Limburg. Burchten en landhuizen 1000-1800*, Utrecht 2005, pp. 137-139
- Pubben, T.H.G., *Van leem naar steen (Horster Historiën 4)*, Horst 1993, pp. 208-209
- www.kasteelhuysterhorst.nl
- www.watwaswaar.nl

De Tiendschuur

Cultuur- en bouwhistorische opname Kasteellaan 1 te Horst

22-december-2015

Res nova Monumenten

Erfgoed in ontwikkeling

drs Margreeth W. Bangert

06 – 11 45 42 47

drs Don Rackham

06 – 47 14 21 51

Postadres:

Bergerweg 27

6085 AT Horn

Internet:

margreeth@resnovamonumenten.nl

don@resnovamonumenten.nl

www.resnovamonumenten.nl